

Twisten gäller om uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar som en lagbas och facklig förtroendeman utför för det egna arbetslaget ska ersättas som ackordstid eller parallelltid enligt den mellan parterna gällande förtroendemannaöverenskommelsen från år 2010. Arbetsdomstolen har bl.a. funnit att uppgifterna utgjort facklig verksamhet på den egna arbetsplatsen och att ersättningsregeln som den framgår av 2007 års lydelse av förtroendemannaöverenskommelsen alltså utgör avtalsinnehåll mellan parterna och att rätt till parallelltidsersättning därmed inte förelegat. Även fråga om del av talan ska avvisas.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2015-07-08
StockholmDom nr 43/15
Mål nr A 73/13**KÄRANDE och GENSVARANDE**

1. Sveriges Byggindustrier, Box 5054, 102 42 Stockholm
 2. Skanska Sverige AB, 556033-9086, 169 83 Solna
- Ombud för 1 och 2: advokaten Gunnar Blomberg, Wistrand Advokatbyrå
Stockholm KB, Box 7543, 103 93 Stockholm

SVARANDE och GENKÄRANDE

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 106 32 Stockholm
Ombud: förbundsjuristerna Anneli Ohlsson Anderbjörk och Anne Alfredson,
LO-TCO Rättsskydd AB, Box 1155, 111 81 Stockholm

SAKEN

lönefordran – kollektivavtalstolkning

Bakgrund

Mellan Sveriges Byggindustrier (BI) och Svenska Byggnadsarbetareförbundet (förbundet) gäller kollektivavtal, byggavtalet. Skanska Sverige AB (bolaget) är medlem i BI och därigenom bundet av avtalet.

Bilaga E till 2010 års byggavtal utgörs av överenskommelsen om tillämpning av lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen, den s.k. förtroendemannöverenskommelsen. I överenskommelsen anges bl.a. följande.

2 UTSEENDE AV FACKLIG FÖRTROENDEMAN

Lokalavdelningen ska skriftligen informera arbetsgivaren om vem som utsetts till facklig förtroendeman och samtidigt precisera förtroendemannens fackliga uppdrag på arbetsplatsen.

(...)

7 OMFATTNING OCH FÖRLÄGGNING AV LEDIGHET**7.1 Normtid och löpande fackliga arbetsuppgifter (6 § FML)**

Facklig förtroendeman har som framgår i tabellen nedan, s.k. normtid, om inte annan överenskommelse träffas. Med löpande fackliga arbetsuppgifter avses främst sådan upplysnings- och rådgivningsverksamhet i sådana fackliga frågor, som kan utföras under korta avbrott i arbetet eller liknande och som enligt FML berättigar till betald ledighet. Normtidens storlek är beroende av hur många anställda arbetstagare arbetsgivaren har på arbetsplatsen.

(...)

7.2 Omfattning och förläggning av ledighet för annat än löpande verksamhet

Omfattningen och förläggningen av annan ledighet än för utförande av löpande fackliga arbetsuppgifter enligt punkt 7.1 bestäms efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och den fackliga förtroendemannen eller – vid bristande enighet – efter överläggning mellan arbetsgivaren och lokalavdelningen.

(...)

9. ERSÄTTNING TILL FACKLIG FÖRTROENDEMAN (7 § FML)

9.1 Ersättning enligt FML

För tid som är ersättningsgrundande enligt FML ska ersättning utges enligt följande:

- a) Arbetstagare, som ingår i prestationslönelag eller ensam har prestationslön, behåller gällande lönevillkor. Betalningen regleras individuellt genom parallelltidsersättning enligt Byggbavtalets § 3 punkten 6.3 samtidigt som prestationslönen regleras.
- b) Arbetstagare som har tidlön behåller tidlön.

(...)

Fram till år 2010 fanns bestämmelsen om ersättning till facklig förtroendeman i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen och hade följande lydelse.

d 4 Ersättning enligt FML för facklig förtroendeman

För ersättningsgrundande tid enligt FML utges ersättning enligt följande.

Arbetare, som ingår i ackordslag eller ensam har ackord, behåller gällande lönevillkor. Betalningen regleras individuellt genom parallelltidsersättning samtidigt som ackordet regleras.

Arbetare, som ej ingår i ackordslag och ej heller ensam har ackord, åtnjuter individuell ersättning enligt för honom eljest gällande regler.

Ersättning till facklig förtroendeman för tid, som avser ackordsförhandling och förberedelse för denna, skall om den facklige förtroendemannen är medlem i berört ackordslag, inräknas i ackordsöverenskommelsen och ersättas som ackordstid. Tidsåtgången för detta arbete skall dock specificeras på ackordsöverenskommelsen.

Deltar facklig förtroendeman i ackordsförhandling eller förberedelse för sådan, bestäms ersättningen enligt andra eller tredje stycket ovan.

(...)

Under åren 2011 och 2012 uppförde bolaget ett djursjukhus i Hässleholm. Arbetet utfördes på ackord enligt nybyggnadslistan och översteg 900 arbetstimmar. J.O. var lagbas och av förbundet utsedd facklig förtroendeman på arbetsplatsen.

Under avstämningsperioden den 1 april 2011–31 maj 2012 arbetade J.O. under 59 timmar med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar samt förbereda och delta i ackordsavstämningar. Arbetet ersattes som ackordstid. Förbundet invände att arbetsuppgifterna utgjorde facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen och därför skulle ersättas som parallelltid i enlighet med punkten 9.1a) i förtroendemannaöverenskommelsen.

Tvisteförhandlingar har förts mellan parterna utan att parterna kunnat enas. Parterna är oeniga i frågan om tvisteförhandlingarna omfattat J.O:s arbete med att delta i ackordsförhandlingar samt förbereda och delta i ackordsavstämningar.

Yrkanden m.m.

Huvudkäromålet

BI och bolaget har yrkat att Arbetsdomstolen ska förklara att bolaget inte är skyldigt att betala tillkommande ackordslön för sammanlagt 59 timmar om tillhoppa 5 258 kr för tiden den 1 april 2011–31 maj 2012 till följande arbetstagar och med följande belopp:

K.A.H.	162 kr
J.R.	659 kr
R.L.	244 kr
J.O.	906 kr
P.H.	546 kr
E.G.	489 kr
T.R.	39 kr
K.B.	795 kr
J.E.	476 kr
A.W.	652 kr
A.K.	38 kr
A.B.	120 kr
A.N.	132 kr

Förbundet har bestritt käromålet.

Genkäromålet

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till de ovan angivna arbetstagar betala lön med de belopp som anges i arbetsgivarparternas fastställelseyrkande, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 juni 2012, till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har i första hand yrkat att Arbetsdomstolen ska avvisa förbundets talan i den del som avser parallelltidsersättning för 43 timmar avseende deltagande i ackordsförhandlingar samt förberedelser inför och deltagande i ackordsavstämningar och i andra hand bestritt hela yrkandet. Beloppen i sig och ränteberäkningen har vitsordats.

Förbundet har bestritt avvisningsyrkandet.

Förbundet har, för det fall arbetsgivarparternas avvisningsyrkande vinner bifall, i andra hand yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till berörda arbetstagar betala ytterligare lön för sammanlagt 16 timmar, avseende tid för förberedelser för ackordsförhandlingar, om totalt 1 421 kr enligt följande fördelning:

K.A.H.	44 kr
J.R.	178 kr

R.L.	66 kr
J.O.	245 kr
P.H.	147 kr
E.G.	132 kr
T.R.	11 kr
K.B.	215 kr
J.E.	129 kr
A.W.	176 kr
A.K.	10 kr
A.B.	32 kr
A.N.	36 kr

På varje enskilt lönebelopp har förbundet yrkat ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 juni 2012, till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt andrahandsyrkandet. Beloppen och ränteberäkningen har vitsordats.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Arbetsgivarparterna

Del av förbundets talan ska avvisas

Twisteförhandlingarna har endast behandlat frågan om parallelltidsersättning för lagbasens arbete med förberedelser inför ackordsförhandlingar. Förbundet har uppgett att det arbetet omfattat 59 timmar. Förbundet har vid förhandlingarna inte angett att tiden avsett även arbete då lagbasen deltagit i ackordsförhandlingar samt förberett och deltagit i ackordsavstämningar. Då lagbasens arbete med förberedelser inför ackordsförhandlingar omfattat endast 16 timmar ska förbundets talan avseende parallelltidsersättning för resterande 43 timmar avvisas, dvs. timmarna avseende lagbasens deltagande i ackordsförhandlingar samt förberedelse av och deltagande i ackordsavstämningar. Förbundets talan i den delen är alltså inte twisteförhandlad och ska därför avvisas enligt 4 kap. 7 § arbetstvistlagen.

Vid både den lokala och centrala twisteförhandlingen angav förbundet att yrkandet om parallelltidsersättning med 59 timmar avsåg lagbasens förberedelser inför ackordsförhandling. Även av förbundets uppställning över begärda belopp, som bifogades till protokollet från den lokala twisteförhandlingen, framgår att det var fråga om ersättning för enbart förberedelser inför ackordsförhandlingar.

Med anledning av vad som förevar under förhandlingarna utgick arbetsgivarparterna från att det förbundet krävde var parallelltidsersättning för lagbasens förberedelser inför ackordsförhandlingar och inget annat. Arbetsgivarparter-

nas stämningensansökan, i enlighet med 35 § medbestämmandelagen, utformades därför på sätt som gjordes. Förbundet angav också i sitt svaromål och i sin ansökan om genstämning att bolaget inte utgett korrekt ersättning för lagbasens arbete med förberedelser inför ackordsförhandlingar. Först i ett senare yttrande nämnde förbundet även ackordsavstämning. Arbetsgivarparterna önskade då besked om förbundet gjorde gällande att tvisten omfattade något utöver förberedelser inför ackordsförhandlingar. Förbundet anförde att timtalet även avsåg förhandlingsarbete, lokal och central förhandling, uppföljning efter förhandling samt genomgång av reviderat material från arbetsgivarsidan. Arbetsgivarparterna påpekade att det endast var ersättning för förberedelser för ackordsförhandlingar som hade tvisteförhandlats och att talan avseende övriga delar därför skulle avvisas. Vid sammanträde för muntlig förberedelse vidhöll arbetsgivarparterna sitt yrkande om att talan skulle avvisas i de delar som inte avsåg förberedelser inför ackordsförhandlingar. Arbetsgivarparterna yrkade således avvisning så snart det stod klart på vilken grund förbundets yrkanden vilade. Avvisningsyrkandet har därmed framställts i rätt tid.

Om ackord

Vid den inledande ackordsförhandlingen ska parterna komma överens om löneform. I det aktuella fallet har prestationslön utgått. Reglerna om prestationslön återfinns i § 3 i byggavtalet. Prestationslönen består av en rörlig och en fast del. Vid ackordsförhandlingen bestämmer parterna först den fasta delen. Den påverkas inte av arbetslagets prestation. Om de lokala parterna inte kommer överens om den fasta delen så gäller den av de centrala parterna årligen fastlagda nivån.

Därefter ska parterna komma överens om den rörliga delen. Då diskuterar parterna förtjänstnivå. Parterna beräknar underlagstiden, dvs. hur lång tid arbetet kommer att ta. Tiden multipliceras med ackordsriktpunkten, en rörlig del som gäller om arbetet utförs på underlagets tid. Om arbetet utförs på den tid som anges i underlaget så blir arbetslagets totala förtjänst den fasta delen plus ackordsriktpunkten. Genom att utföra arbetet på kortare tid än enligt underlaget tillskapar arbetslaget en större total förtjänst.

Parallelltid

Parallelltid definieras i § 3 punkten 6.3 i byggavtalet som fördelningstid som avräknas vid avstämning. Av bestämmelsen framgår att parallelltid ska ingå i prestationslöneavstämningen och ersättas med utgående lön för respektive arbetstagare. Arbetsuppgifter som ersätts med parallelltid belastar inte arbetslagets förtjänst eftersom parallelltid inte räknas in i ackordstiden.

Vissa uppgifter ersätts typiskt sett som parallelltid, t.ex. lagbasarbete på annan arbetsplats, MB-ledamots närvaro vid förhandlingar, deltagande i facklig förtroendemannautbildning och skyddsombudsuppgifter.

Lagbasens uppgifter

Lagbas är en befattning med lång tradition inom byggindustrin. Lagbasens roll har historiskt sett varit att åstadkomma en effektiv organisation på arbetsplatsen. Lagbasen har en mängd olika arbetsuppgifter. Lagbasen företräder inte arbetsgivaren, men utför planerande och samordnande uppgifter för arbetsgivarens räkning som tangerar arbetsledning. Lagbasen är ofta den som har detaljkunskap om de enskilda arbetstagarna i arbetslaget. Om lagbasen utför sina lagbassysslor väl kan detta bidra till att arbetet genomförs på kortare tid än överenskommet, vilket ger en bra förtjänst för arbetslaget.

Lagbasen utses av arbetslaget. När lagbasen företräder arbetslaget så företräder han eller hon alla i arbetslaget, oavsett om lagbasen är medlem i förbundet och oavsett om arbetstagarna i laget är medlemmar i förbundet eller inte. Det ingår inga fackliga uppgifter i lagbasens roll som sådan. En lagbas kan dock utses till facklig förtroendeman av förbundet, vilket sedan en tid tillbaka sker regelmässigt.

Lagbasen nämns bara på ett ställe i byggavtalet och det är i § 3 punkten 3.1.10. Där anges att arbetsgivaren ”bör lämna tidrapport för varje löneperiod till representant för arbetslaget, t.ex. lagbasen”. Den omständigheten att lagbasen inte omnämns i avtalet i övrigt talar för att lagbasen inte har några särskilda fackliga uppgifter. Då hade detta framgått av avtalet.

I § 3 punkten 3.1.1 i byggavtalet regleras vilka som är lokala parter vid ackordsförhandlingar. Av bestämmelsen framgår att vid arbeten över 900 timmar så är berörd lokalavdelning inom förbundet arbetstagarpart. Det aktuella ackordet har överstigit 900 timmar, vilket innebär att lokalavdelningen varit part i ackordsförhandlingarna och ackordsavstämningarna. Av nämnda bestämmelse framgår vidare att vid arbeten om högst 900 timmar är arbetslaget arbetstagarpart. Oavsett om det är lokalavdelningen eller arbetslaget som är lokal part har lagbasen inte givits någon särskild löneförhandlingsuppgift.

Lagbasen är ofta med vid ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar. Vid en ackordsförhandling där lokalavdelningen är part lämnar lagbasen uppgifter om arbetet till förbundets ombudsman och biträder denne. Lagbasen är både informationsgivare och arbetslagets röst. Lagbasen noterar dolda och bortrensade arbetsmoment, så att dessa kan regleras vid ackordsavstämningen. Det är aldrig lagbasen som förhandlar vid ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar vid arbeten över 900 timmar, utan det är alltid ombudsmannen för avdelningens räkning. Lagbasen biträder endast ombudsmannen.

Det är säkert så att ombudsmannen och lagbasen normalt träffas före ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar för att förbereda mötena. Detta är emellertid något som sker utan arbetsgivarens insyn och kontroll.

Parterna har alltid betraktat lagbasens uppgifter inför och deltagande i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar som just lagbasuppgifter och tiden för dessa uppgifter har därför ersatts inom ramen för ackordspriset. Detta framgår av avtalshistoriken.

I början av 2000-talet ville förbundet att kurser för lagbasar skulle accepteras som fackliga förtroendemannautbildningar. Parterna kom sedermera överens om detta. En sådan överenskommelse träffades år 2001 i en tvist om lagbaskurser berättigade till betald ledighet. BI har genom överenskommelsen inte tagit ställning till vad som utgör facklig förtroendemantid. Överenskommelsen var endast en kompromiss för att slippa fortsatta tvister om lagbasutbildningar.

Regleringen i förtroendemannöverenskommelsen fram till år 2010

Redan av 1975 års byggnadsavtal framgår att arbete med uppgifter som motsvarade ackordsavstämning ersattes som ackordstid. I protokollsanteckningar till avtalet anges att vid uppmätning ska arbetslaget företrädas av en man i laget och att tiden för dennes deltagande i mätningsarbetet föres som ackordstid. Vid en sådan ackordsmätning kontrollerade parterna hur mycket av arbetet som hade utförts. Det var regelmässigt lagbasen som företrädde arbetslaget. Numera görs i stället en ackordsavstämning. Arbetsdomstolen har i flera avgöranden uttalat att ackordsmätning inte är facklig verksamhet (se AD 1947 nr 50, AD 1948 nr 78, och AD 1954 nr 19).

En lagbas uppgifter med ackordsavstämning är alltså inte facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen och i vart fall inte enligt byggavtalet och förtroendemannöverenskommelsen.

Förtroendemannalagen trädde i kraft den 1 juli 1974. Regleringen i förtroendemannalagen behövde anpassas till byggbranschen. År 1975 tillsatte BI (dåvarande Svenska Byggnadsindustriförbundet) och förbundet en arbetsgrupp för att ta fram en kollektivavtalsreglering.

BI och förbundet var överens om att uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar inte var fackligt arbete, men frågan diskuterades i arbetsgruppen. I bilaga 4 till ett diskussionsunderlag från ett sammanträde den 20 januari 1976 anges följande om tid för ackordsförhandling.

Enligt nu tillämpade regler ersättes vanligen tid för förhandlingar om ackord och tid som åtgår för förberedelse genom ackordet. Oftast inräknas således denna tid i det underlag som lägges till grund för förhandlingen. Det enda undantaget synes vara de fall där man förhandlar om å-priser.

Det är angeläget, att man inom detta område skapar enhetliga och praktiska regler, så att man undviker olika behandling beroende på om den som deltar i förhandlingen är facklig förtroendeman eller ej. Parterna bör därför träffa överenskommelse om att tid som åtgått för förhandling och förberedelse till sådan alltid ska räknas in i ackordsöverenskommelsen och att för sådan tid skall antecknas ackordstid.

I mars 1976 lämnade arbetsgruppen ett förslag till överenskommelse om tillämpningen av lagen om facklig förtroendemens ställning på arbetsplatsen till förhandlingsdelegationerna i BI och förbundet. Punkten d 4 i förslaget reglerade ersättning till facklig förtroendeman och där angavs följande.

För ersättningsgrundande tid enligt FL utgår ersättning enligt följande.

Arbetare, som ingår i ackordslag eller ensam har ackord, behåller gällande lönevillkor. Betalningen regleras individuellt genom sk parallelltidsersättning samtidigt som ackordet regleras.

Arbetare, som ej ingår i ackordslag och ej heller ensam har ackord, åtnjuter individuell ersättning enligt för honom eljest gällande regler.

Ersättning till facklig förtroendeman för tid, som avser ackordsförhandling och förberedelse för denna, skall, om den fackliga förtroendemannen är medlem i berört ackordslag, inräknas i ackordsöverenskommelsen och ersättas som ackordstid. Tidsåtgången för detta arbete skall dock specificeras på ackordsöverenskommelsen.

Deltar facklig förtroendeman i ackordsförhandling eller förberedelse för sådan utan att vara lagmedlem bestämmes ersättningen enligt andra och tredje stycket ovan.

Den föreslagna texten antogs oförändrad. Ackordsavstämningar reglerades inte i punkten d 4. I stället fördes bestämmelsen om ackordsavstämningar i 1975 års byggnadsavtal över till 1977 års byggnadsavtal.

År 1976 skickade BI och Sveabund ut Cirkulär 7 med information om förtroendemannöverenskommelsen till alla byggföretag. I cirkuläret uppmärksammades att tid för ackordsförhandling och förberedelse för denna skulle ingå i ackordsöverenskommelse och ersättas som ackordstid, om den facklige förtroendemannen ingick i ackordslaget.

Parterna gjorde således ingen skillnad mellan uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar och övriga lagbassysslor. Uppgifterna sågs inte som fackligt arbete. De flesta ackord var vid tidpunkten baserade på centralt fastställda ackordslistor och uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar ingick i listornas enhetstider.

Den princip som kom till uttryck i punkten d 4 är alltså tillämplig på tid som en lagbas, tillika facklig förtroendeman, ägnar åt att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar för det egna lagets räkning. Sådant arbete ska ersättas som ackordstid.

Förbundet har hänvisat till avtalstexten, punkten d 4 fjärde stycket sista meningen, och hävdar att för det fall tidsåtgången för uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar inte specificeras på ackordsöverenskommelsen ingår tiden inte i ackordstiden. Skälet till att det i bestämmelsen angavs att tidsåtgången för arbetet i fråga skulle specificeras på ackordsöverenskommelsen var att man genomförde tidsstudier och ville veta hur mycket tid som lades ner på olika moment. Det var endast fråga om en förhållningsregel, som inte kom att tillämpas i praktiken. Eftersom tidsåtgången regelmässigt alltså inte har angivits i ackordsöverenskommelserna borde parallelltid ha utgått vid i stort sett varje ackord sedan år 1977, och så har inte varit fallet.

Bestämmelsens lydelse har varit oförändrad fram till och med 2010 års byggavtal, med undantag för att skrivningen ”utan att vara lagmedlem” i femte stycket tagits bort. Det är oklart när den delen togs bort. Enligt arbetsgivarparterna har ingen saklig ändring varit avsedd. I 2007 års avtal har femte stycket följande lydelse.

Deltar facklig förtroendeman i ackordsförhandling eller förberedelse för sådan, bestämmes ersättningen enligt andra och tredje stycket ovan.

Förbundet har gjort gällande att femte stycket i den lydelsen var tillämpligt för det fall tiden inte specificerades i enlighet med fjärde stycket. Enligt arbetsgivarparterna avser femte stycket situationer när den fackliga förtroendemannen har utfört arbete med ackordsförhandlingar för annat arbetslag. På 1970-talet var det vanligt med gemensamhetsackord som omfattade flera arbetstagar-kategorier. Om ett arbetslag saknade facklig förtroendeman så kunde laget företrädas av en facklig förtroendeman från ett annat arbetslag. Denna kostnad skulle inte belasta det egna arbetslaget och ersattes därför som parallelltid.

Överenskommelsen Ö 14/2005

Förbundet har gjort gällande att parterna, till skillnad från vad som angavs i punkten d 4 i förtroendemannöverenskommelsen, genom överenskommelsen Ö 14/2005 kom överens om att huvudregeln därefter skulle vara att uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle ersättas som parallelltid och inte ackordstid. Detta är felaktigt. Bakgrunden till överenskommelsen och dess innebörd är följande.

Det uppstod ofta tvister vid ackord på produktionstekniskt underlag om vad som ingick i ackordspriset. BI och förbundet var överens om att det måste framgå av protokollen från ackordsförhandlingarna vad som ingick i ackordspriset. Parterna tillsatte därför en arbetsgrupp i syfte att skapa en enhetlighet och strama upp regelverket. Från arbetsgivarsidan deltog bl.a. G.P. och J.J. För förbundets räkning deltog bl.a. T.J. Resultatet av arbetsgruppens arbete blev överenskommelsen Ö 14/2005. I § 5 anges att parterna har enats om bifogade allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för ackord, bilaga 4.

Bilaga 4 har rubriken ”Allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för ackord” och i punkten 4 a) finns en uppräkningslista av uppgifter som ingår i ackordsunderlagets tider. I punkten 4 c) finns en uppräkningslista i form av en krysslista av uppgifter som ingår eller inte ingår i underlaget. Parterna skulle här alltså kryssa för de uppgifter som de var överens om skulle ingå i underlaget och inte. En av punkterna i krysslistan anger ”Lagbastid (Gäller ej FFM-tid)”. Att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar utgör lagbastid och parterna kunde alltså välja att inräkna sådan tid i underlaget eller inte. Med FFM-tid avsågs facklig förtroendemannatid, t.ex. skyddsronder, facklig utbildning och normtid.

Bilaga 4 avsåg endast ackord på produktionstekniskt underlag och inte ackord enligt nybyggnadslistan. Eftersom lagbastid för arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar inte ingick i de olika

arbetsmomenten vid ackord på produktionstekniskt underlag fanns behov av att reglera detta genom krysslistan. Om något kryss inte hade gjorts i krysslistan och det inte heller på annat sätt framgick att hänsyn tagits till lagbastid vid fastställande av ackordspriset, så skulle ersättning för att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar utgå med ackordsriktpunkten. I november 2005 skrev B.M. i ett brev till förbundet att om krysslistan inte hade fyllts i avseende visst arbete så ingick detta inte i ackordspriset.

I målet är det fråga om ackord enligt nybyggnadslistan och krysslistan är därför över huvud taget inte av intresse i målet. Att bilaga 4 avser produktionstekniskt underlag framgår av de mallprotokoll som bifogats till Ö 14/2005.

Ö 14/2005 innebar alltså inte det paradigmskifte som förbundet gjort gällande, dvs. ett skifte innebärande att huvudregeln därefter blev att uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle ersättas som parallelltid.

Efter tillkomsten av Ö 14/2005 sammanställdes en lönehandledning med information om överenskommelsen och det finns ingenting i handlingen som talar för att förtroendemannaöverenskommelsens innebörd skulle ha ändrats på sätt förbundet gör gällande.

Av ackordsöverenskommelser före och efter år 2005 avseende ackord på produktionstekniskt underlag framgår också att uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar genomgående har hanterats på samma sätt, dvs. de har ingått i ackordspriset. Parallelltidsersättning har inte heller utgått vid ackord enligt nybyggnadslistan.

Förtroendemannaöverenskommelsen enligt 2010 års byggavtal

I avtalsrörelsen år 2009 skulle byggnadsavtalet och anläggningsavtalet slås ihop till ett gemensamt avtal. En partsgemensam arbetsgrupp tillsattes. Från arbetsgivar sidan deltog T.W., J.A., M.Å. och M.N. Förbundet företrädde främst av T.J. och T.H. Förhandlingarna ledde fram till 2010 års byggavtal som skrevs under den 13 april 2010. Parterna hade då kommit överens om att göra materiella förändringar i §§ 1–6. Parterna undertecknade samma dag en avsiktsförklaring, Ö 3/2010, bl.a. om hur avtalet skulle förvaltas.

För arbetsgruppen återstod ett omfattande redigeringsarbete av avtalets övriga delar, bl.a. skulle avtalets bilagor redigeras. Parternas avsikt var att detta redigeringsarbete inte skulle innebära några materiella ändringar i bilagornas innehåll.

Parterna utväxlade flera förslag om hur avtalstexterna skulle formuleras. BI ville genom förslaget version R7 förtydliga femte stycket som det angavs i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen i 2007 års lydelse. Parterna var överens om styckets innebörd, men BI ville återinföra den tidigare skrivningen om att det avsåg situationer när en facklig förtroendemannan utförde arbete för annat arbetslag. BI ville också stryka sista meningen i fjärde stycket, om att tidsåtgången för arbete skulle specificeras i ackordsöverenskommelsen, eftersom den regleringen inte tillämpades.

Parterna såg inte lagbasens arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar som uppgifter denne utförde i egenskap av facklig förtroendeman, i de fall lagbasen var facklig förtroendeman. Uppgifterna skulle därför inte regleras i förtroendemannaöverenskommelsen. Parterna kom därför överens om att stryka styckena fyra och fem. Den nya texten tillkom på förbundets initiativ, vilket framgår av ett mejl av den 24 augusti 2010 från M.N. till BI:s representanter i arbetsgruppen där hon bifogat förbundets förslag till avtalstext. Av förslaget framgår att förbundet ville stryka allt utom de tre första styckena i punkten d 4. Bestämmelsens innebörd skulle emellertid vara densamma. Förbundet har återkommande bekräftat att parterna var överens om att inte ändra bestämmelsens innebörd.

Förbundet har i nu målet gjort gällande att det var innehållet i Ö 14/2005 som gav upphov till strykningarna av styckena fyra och fem. Detta är felaktigt. Av Ö 14/2005 framgår att ändringar skulle införas redan i 2007 års byggnadsavtal. Det kan konstateras att dessa ändringar också gjordes i 2007 års byggnadsavtal. Några ändringar år 2010 med anledning av Ö 14/2005 var alltså inte aktuella.

När redigeringsarbetet var avslutat genomförde BI och förbundet en informationskampanj om det nya byggavtalet. T.J. och M.Å. besökte företag runt om i landet och informerade om avtalet samt vilka ändringar som hade gjorts. Av informationsmaterialet som tillhandahölls inom ramen för kampanjen framgår att förtroendemannaöverenskommelsen skrivits om och att andra överenskommelser hade inarbetats. Ingenstans i informationsmaterialet nämns något om att regleringen ändrats så att en lagbas tid med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar fortsättningsvis som huvudregel i stället skulle ersättas som parallelltid, i de fall lagbasen var facklig förtroendeman.

Även av BI:s cirkulär 1/2010 och 8/2010 framgår att bestämmelser hade skrivits om samt att tidigare gällande överenskommelser mellan BI och förbundet hade inarbetats. Cirkulären är godkända av förbundet.

Det har skett tusentals ackordsavstämningar sedan tillkomsten av den nya lydelsen, punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen, varav en stor del baserade på nybyggnadslistan. Förbundet har inte begärt ersättning för parallelltid avseende lagbasens uppgifter med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar. Det var först år 2012 som förbundet begärde parallelltidsersättning för uppgifterna i fråga. Hade det varit som förbundet gjort gällande, att bestämmelsen år 2010 fått en annan innebörd, borde förbundet redan i anslutning härtill ha börjat framställa krav på parallelltidsersättning. Det hade varit en stor seger för förbundet att ha fått till stånd en reglering där de aktuella uppgifterna i stället skulle ersättas som parallelltid. Av ackordsförhandlingsprotokoll och ackordsavstämningar avseende ackord baserade på nybyggnadslistan under åren 2011–2013 framgår att endast normtid har utgått.

Slutsatsen av det anförda är att det mellan parterna i vart fall gäller en särskild reglering om att tid som en lagbas, oavsett om han eller hon är facklig förtroen-

deman eller inte, ägnar åt att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar ersätts som ackordstid och inte, för det fall lagbasen är facklig förtroendeman, som parallelltid och att punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen fortfarande har den innebörd som framgår av punkten d 4 i 2007 års lydelse.

Nybyggnadslistan

Nybyggnadslistan togs fram i slutet av 1990-talet och är en partsgemensam tidlista för ackord. Nybyggnadslistan innehåller enhetstider för olika arbetsmoment. Om det inte är särskilt angivet så ingår alla på arbetsplatsen förekommande arbetsmoment i enhetstiderna. Enhetstiderna är baserade på tidlistor från 1960- och 1970-talet, som togs fram efter tidsstudier som genomfördes under denna period. En tidsstudiegrupp studerade faktisk tid för olika arbetsmoment. I listorna gjorde man sedan ett schabloniserat tillägg för den genomsnittliga tiden för ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar.

Tiden för lagbasens uppgifter med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar ingår således i enhetstiderna. Eftersom det aktuella arbetet utfördes enligt nybyggnadslistan ingick alltså lagbasens arbetsuppgifter – inklusive lagbasens tid med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar samt ackordsavstämningar – i nybyggnadslistans enhetstider och därmed i premiesumman. De tvistiga arbetsuppgifterna har alltså ersatts och ytterligare ersättning i form av parallelltidsersättning ska därför redan av det skälet inte utgå.

Uppgifterna har inte avsett den egna arbetsplatsen

Av 7 § förtroendemannalagen framgår att rätt till betald ledighet förutsätter att det är fråga om fackligt arbete på den egna arbetsplatsen. Eftersom det varit avdelningen som varit lokal part i prestationslöneförhandlingarna för arbetet i fråga, då det överstigit 900 timmar, har lagbasens arbete med ackordsförhandlingarna och ackordsavstämningarna inte utgjort arbete på den egna arbetsplatsen. Rätt till ersättning föreligger då inte enligt 7 § förtroendemannalagen och därmed inte heller enligt förtroendemannaöverenskommelsen.

J.O:s uppdrag som facklig förtroendeman har inte preciserats

Enligt punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen ska lokalavdelningen skriftligen informera arbetsgivaren om vem som har utsetts till facklig förtroendeman och precisera dennes fackliga uppdrag. Förbundet har skriftligen informerat bolaget om att J.O. utsetts till facklig förtroendeman, men har inte preciserat hans uppdrag. Om J.O. hade haft i uppdrag att som facklig förtroendeman förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar så borde detta ha framgått av den skriftliga anmälan.

Finner Arbetsdomstolen att uppgifterna utgjort fackliga arbetsuppgifter på J.O:s egen arbetsplats, har han i vart fall inte utsetts att sköta dessa. Det är nödvändigt att uppdraget preciseras för att arbetsgivaren ska kunna ta ställning till frågor om ledighet.

Parterna har gemensamt uttryckt vilka krav som bör ställas när det gäller precisering av uppdraget. Av ett centralt tvisteförhandlingsprotokoll av den 20 maj 2002 framgår att när en facklig förtroendeman utses så ska hans fackliga uppdrag skriftligen preciseras samt att det är av vikt att dennes verksamhetsområde klarläggs i enlighet med reglerna härom i förtroendemannalagen och förtroendemannaöverenskommelsen.

Normtid

Enligt punkten 7.1 i förtroendemannaöverenskommelsen har en facklig förtroendeman rätt till ersättning för löpande fackliga arbetsuppgifter med viss schabloniserad ersättning, s.k. normtid. Normtid är ersättning för all facklig förtroendemannatid som inte går att mäta. Ersättningens storlek bestäms med hänsyn till antalet arbetstagare på arbetsplatsen. Normtiden är en schablonmässig ”slasktratt” och är avsedd att täcka all facklig förtroendemannatid på den egna arbetsplatsen som inte utgör i byggavtalet särskilt specificerade uppgifter.

Lagbasens uppgifter med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar är uppgifter som sker på i stort sett alla arbetsplatser. Om J.O. har utfört uppgifterna i fråga under ledig tid har det varit fråga om löpande fackliga arbetsuppgifter som ersatts med normtid. Laget har tilldelats 81 timmar normtid. Någon rätt till ytterligare parallelltidsersättning föreligger därför inte.

J.O. har inte varit ledig

Om uppgifterna inte utgjort löpande fackliga arbetsuppgifter, så regleras frågan om ledighet i stället i punkten 7.2 i förtroendemannaöverenskommelsen. Av bestämmelsen följer att ledighet bestäms efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och den fackliga förtroendemannen. Det har inte träffats någon överenskommelse om ledighet mellan J.O. och bolaget. Någon rätt till ersättning enligt förtroendemannaöverenskommelsen kan då inte heller föreligga.

Förbundet har gjort gällande att J.O. varit ledig genom konkludent handlade. Bolaget känner inte till när J.O. har förberett ackordsförhandlingar eller ackordsavstämningar. All förberedande tid är utanför bolagets kontroll. Om lagbasen inte söker ledigt för uppgifter som ska ersättas enligt 7 § förtroendemannalagen saknas det underlag för bedömningen av vilken ersättning som ska utgå.

Sammanfattning av grunderna

Tvisteförhandlingarna har enbart behandlat frågan om parallelltidsersättning för lagbasens tid avseende förberedelser inför ackordsförhandlingar, dvs. 16 timmar. Tvisteförhandlingarna har inte behandlat de 43 timmar som enligt förbundet avsett deltagande i ackordsförhandlingar samt förberedelser inför och deltagande i ackordsavstämningar. I dessa delar ska förbundets talan avvisas. Avvisningsyrkandet har framställts i rätt tid.

I sak görs följande gällande.

De arbetsuppgifter en lagbas, som är utsedd till facklig förtroendeman, utför genom att förbereda och delta i ackordsavstämningar är inte facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen och därmed inte fackligt arbete enligt förtroendemannaöverenskommelsen. I vart fall är uppgifterna inte fackligt arbete enligt byggavtalet och förtroendemannaöverenskommelsen. Någon rätt till parallelltidsersättning enligt förtroendemannaöverenskommelsen för sådant arbete föreligger alltså inte.

Om de arbetsuppgifter en lagbas, som är utsedd till facklig förtroendeman, utför genom att förbereda och delta i ackordsavstämningar finns vara facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen samt förtroendemannaöverenskommelsen och uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar därmed är facklig verksamhet alternativt enbart uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar, är dessa arbetsuppgifter för en lagbas i vart fall inte fackligt arbete på den egna arbetsplatsen. Rätt till ersättning föreligger då inte enligt 7 § förtroendemannalagen och därmed inte heller enligt punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen. Detta gäller i vart fall i målet aktuellt projekt som översteg 900 timmar.

J.O. har i vart fall inte i enlighet med punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen utsetts som facklig förtroendeman för att utföra någon av uppgifterna i fråga. Någon rätt till ersättning enligt förtroendemannaöverenskommelsen föreligger därmed inte.

Även om lagbasens arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle vara att se som ett fackligt förtroendemannaarbete på den egna arbetsplatsen och därmed ersättningsgillt enligt förtroendemannalagen gäller mellan parterna en särskild reglering i förtroendemannaöverenskommelsen enligt vilken den tid en lagbas som är utsedd till facklig förtroendeman (liksom en lagbas som ej är utsedd till sådan) ägnar åt sådant arbete inte är parallelltid. Arbetsuppgifterna i fråga som utförs av en lagbas för det egna laget är inte ersättningsgilla enligt punkten 9.1 förtroendemannaöverenskommelsen. Regleringen har det innehåll som framgår av 2007 års lydelse, punkten d 4 fjärde stycket. 2010 års byggavtal innebar ingen ändring i sak. Inte heller har parternas avsikt varit att ändra avtalet i sak. Det arbete om 59 timmar som J.O. utfört för laget har ersatts som ackordstid och rätt till parallelltidsersättning föreligger inte.

Aktuell lagbastid har i vart fall köpts in. Arbetet har utförts enligt nybyggnadslistan och enligt den ingår lagbastid – inklusive lagbasens tid för att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar – i nybyggnadslistans enhetstider och därmed i premiesumman. De tvistiga arbetsuppgifter som lagbasen utfört har alltså ersatts och ytterligare ersättning i form av parallelltidsersättning ska därför inte utgå.

Om arbetsuppgifterna i fråga har utförts under ledig tid har det varit fråga om löpande fackliga arbetsuppgifter som har ersatts med normtid. Laget har tilldelats 81 timmar normtid och rätt till ytterligare parallelltidsersättning föreligger därmed inte.

Om arbetet i fråga inte har ersatts som normtid har det ändå inte förelegat någon rätt till parallelltidsersättning eftersom ledighet för annat än löpande fackliga arbetsuppgifter förutsätter en överenskommelse om ledighet enligt punkten 7.2 i förtroendemannaöverenskommelsen och därmed att den fackliga förtroendemannen söker ledighet för uppdraget, vilket inte gjorts i aktuellt fall.

Förbundet

Skäl för avvisning föreligger inte

Det har vid både den lokala och den centrala tvisteförhandlingen varit fråga om krav på parallelltidsersättning för 59 timmar. Förbundet har haft för avsikt att förhandla samtliga fyra arbetsuppgifterna som ingått i de yrkade 59 timmarna. Förbundet har inte inom ramen för tvisteförhandlingarna fått möjlighet att närmare redogöra för de arbetsuppgifter som ingått i de yrkade timmarna eftersom motparterna vid tvisteförhandlingarna tydligt markerade att de inte avsåg att diskutera denna post. Förbundet har fullgjort sin förhandlingsskyldighet och kan inte lastas för den eventuella oklarhet som uppstått vid förhandlingarna. Arbetsgivarparterna har inte medverkat till att klarlägga tvistefrågorna och kan därför inte hålla detta mot förbundet. Eftersom förhandlingsskyldigheten måste anses uppfylld avseende alla arbetsuppgifterna och saken, såsom den definieras i rättegångsbalken, är densamma som det som omfattas av förhandlingsskyldigheten, föreligger inte förutsättningar att avvisa delar av förbundets talan.

Arbetsgivarparterna har i vart fall framställt avvisningsyrkandet för sent. Av förbundets yttrande den 10 februari 2014 framgår att de 59 timmarna avsåg moment utöver förberedelser inför ackordsförhandlingar. Arbetsgivarparterna gjorde den 21 februari 2014 gällande att det endast var förberedelser för ackordsförhandlingar som hade förhandlats och anförde att talan i resterande delar i sådant fall skulle avvisas. Detta utgjorde dock inte ett yrkande om avvisning. Den 5 mars 2014 angav förbundet att timmarna avsåg samtliga fyra uppgifterna. Först vid den muntliga förberedelsen yrkade arbetsgivarparterna att talan skulle avvisas i de delar som avsåg deltagande i ackordsförhandlingar samt förberedelser inför och deltagande i ackordsavstämningar. Avvisningsyrkandet framställdes inte i direkt anslutning till att förbundet preciserade sin talan. Avvisningsyrkandet har därmed framställts för sent.

Twisten

Twistefrågan avser om det är bolaget eller arbetslaget som ska bära kostnaden för den tid som J.O., i egenskap av facklig förtroendeman, lagt ner på att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar på den egna arbetsplatsen. Dessa uppgifter utgör fackligt arbete enligt förtroendemannalagen och är ersättningsgrundande enligt den lagen och ska därmed ersättas som parallelltid enligt punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen.

Om ackord

Av § 3 punkten 2.1 i byggavtalet framgår att löneformerna är prestationslön och tidlön. I målet är det fråga om prestationslön. Prestationslönen består av en fast och en rörlig del.

I § 3 punkten 3.1.2.1 i byggavtalet finns en förhandlingsordning för lokal förhandling om prestationslön. Av bestämmelsen följer att arbetsgivaren ska ange förslag till prestationslönemodell samt att denne, när underlag är framtaget, ska kontakta berörd arbetstagarpart för fastställande av tid och plats för lokal löneförhandling. Arbetsgivaren har således alltid vetskap om när och var förhandling ska äga rum.

Vid ackordsförhandlingen ska parterna komma överens om prestationslönens två delar. Först behandlas den fasta delen. Om parterna inte kommer överens gäller den centralt fastställda lönenivån. Den fasta delen utgår oavsett hur lång eller kort tid ett ackordsarbete tar. Parterna förhandlar därefter om hur många timmar arbetet ska ta och vilken timkostnaden ska vara. Slutligen enas parterna om priset för ett visst antal timmar, den s.k. ackordsriktpunkten. Om arbetslaget utför arbetet på kortare tid än de överenskomna timmarna blir timförtjänsten för arbetslaget högre. Även arbetsgivaren tjänar på att arbetet utförs snabbare än avtalat.

Om lagbasens fackliga arbete skulle ersättas inom ramen för ackordspriset skulle detta medföra att den rörliga lönedelen för övriga arbetstagare i arbetslaget blev lägre.

Vid ackordsförhandlingen kommer parterna också överens om tidpunkt för en första ackordsavstämning. Vid ackordsavstämningen diskuterar parterna frågor som uppkommit under arbetets gång och sådant som de inledningsvis inte kunnat förutse, bl.a. tillkommande mängder och avgående arbeten.

Oavsett om det är fråga om prestationslön eller tidlön är det, beroende på arbetsstorlek, arbetslaget eller lokalavdelningen som är arbetstagarpart. Om arbetslaget är arbetstagarpart företräds det av lagbasen. Lagbasen deltar alltid vid ackordsförhandlingarna, även när lokalavdelningen är part. Lagbasens kunskaper om arbetsplatsen utgör en nödvändig förutsättning för att kunna genomföra ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar.

Fackligt arbete

Fackligt arbete definieras i 1 § förtroendemannalagen. Av förarbetena till förtroendemannalagen framgår att avgörande för om det är fråga om fackligt arbete eller inte, är om det saken rör är en fråga mellan arbetsgivaren och arbetstagarna. Att förhandla för medlemmarnas räkning utgör facklig verksamhet. Förhandlingar med arbetsgivaren om löner och allmänna anställningsvillkor är den mest grundläggande fackliga arbetsuppgiften.

I den av BI upprättade informationsskriften om 1976 års byggavtal anges att facklig verksamhet bl.a. är förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare angående lönefrågor. BI och förbundet är således överens om att löneförhandlingar är en facklig fråga.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att regleringen i förtroendemannaöverenskommelsen utgör en inskränkning av det fackliga uppdraget i förhållande till förtroendemannalagen. Av punkten 1 i förtroendemannaöverenskommelsen framgår dock att bestämmelserna i överenskommelsen kompletterar bestämmelserna i förtroendemannalagen. Förtroendemannaöverenskommelsen utgör således inte en inskränkning, utan ett komplement till lagens bestämmelser. Även i BI:s informationsskrift om 1976 års byggavtal anges att regleringen i förtroendemannaöverenskommelsen kompletterar förtroendemannalagens bestämmelser.

Lagbasens uppgifter

Det är arbetslaget som utser en lagbas. Därefter kan förbundet utse lagbasen till facklig förtroendeman, eftersom lagbasen i viss omfattning utför fackliga sysslor.

En lagbas har en mängd olika arbetsuppgifter. Det kan vara fråga om arbetsledande och samordnade sysslor, men det kan också vara fackliga uppgifter. BI och förbundet har historiskt sett varit överens om att lagbasen även utför fackliga uppgifter.

I ett protokoll från en central tvisteförhandling år 2001 mellan förbundet och BI om huruvida lagbaskurser berättigar till betald ledighet har parterna tecknat följande gemensamma uppfattning.

På grund av branschens särskilda förhållanden sker en stor del av arbetet i arbetslag med en lagbas som leder och fördelar arbetet i laget. Lagbasen utses av arbetskamraterna som ingår i arbetslaget. Lagbasens arbetsuppgifter varierar, men han deltar som regel i lönehanteringen, detta genom att representera arbetslaget i förhandlingar gentemot arbetsgivaren och deltar regelmässigt i planeringen och beredningen av arbetet på arbetsplatsen. Byggnads FFM-utbildning 2001 omfattar bl.a. lagbasutbildning om totalt 6 kursdagar. Den är uppdelad i två kursperioder om vardera 3 dagar. Målgrupp är lagbas som tillika är facklig förtroendeman.

Av protokollet framgår således att lagbasar utsågs till fackliga förtroendemän redan år 2001. Av protokollet framgår vidare att den överenskommelse som parterna träffade vid förhandlingen innebar att arbetsgivarsidan accepterade och godkände förbundets FFM-utbildning samt att arbetsgivare fick möjlighet att delta vid utbildningen.

Ett par dagar efter förhandlingen skickade förbundet ett brev till BI med en beskrivning av utbildningen som lagbasen skulle delta i. Av brevet framgår att utbildningen i stor utsträckning handlade om prestationslön och tidlön samt hur man räknade ut och förhandlade de olika löneformerna. Förbundet skickade också information till sina avdelningar om att tvisterna om FFM-utbildningar för lagbasar hade förhandlats och att parterna var överens om att deltagande i sådan utbildning berättigade till betald ledighet. Deltagandet vid utbildningen utgjorde således ett fackligt uppdrag.

När lagbasen utför de tvistiga arbetsuppgifterna är det fråga om ett fackligt uppdrag. Det framgår inte av byggavtalet att det är lagbasen som ska utföra uppgifterna i fråga, men så sker i praktiken. Det är förbundet som definierar vilken typ av fackligt arbete som lagbasen i egenskap av facklig förtroendeman ska utföra.

När lagbasen förbereder sig inför ackordsförhandlingar går han eller hon igenom det underlag som arbetsgivaren tillställt arbetslaget eller lokalavdelningen. Det krävs att lagbasen går igenom underlaget, granskar ritningar och gör en bedömning av hur lång tid ett arbete som det aktuella typiskt sett tar för att kunna bedöma om premiesumman är korrekt. Detta arbete är nödvändigt för att ackordsförhandlingen ska kunna genomföras.

Lagbasen har en viktig roll vid ackordsförhandlingarna. Om det är fråga om ett arbete understigande 900 timmar företräder han eller hon arbetslaget. Överstiger arbetet 900 timmar är det lokalavdelningen som formellt är part, men lagbasens kunskaper om det aktuella byggprojektet är nödvändiga för att kunna genomföra förhandlingarna.

Det framgår även av en mall i Ö 14/2005 att BI och förbundet haft som utgångspunkt att lagbasens ska vara med vid ackordsförhandlingarna.

Även inför en ackordsavstämning finns ett underlag som lagbasen måste gå igenom och granska. Ackordsavstämningen går inte att genomföra utan lagbasens kunskaper om det aktuella arbetet.

Fackligt arbete på den egna arbetsplatsen

Trots att det varit avdelningen som varit lokal part i ackordsförhandlingarna och avstämningarna har J.O:s arbete med dessa avsett den arbetsplats där J.O. var lagbas. Var själva förhandlingen hålls rent geografiskt saknar betydelse.

J.O. har utsetts till facklig förtroendeman

I augusti 2011 anmälde förbundet till bolaget att J.O. utsetts till facklig förtroendeman på arbetsplatsen Djursjukhuset i Hässleholm och att uppdraget gällde tillsvidare. Att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar ingår alltid i en lagbas uppgifter som facklig förtroendeman. J.O:s uppdrag behövde alltså inte preciseras ytterligare.

Förtroendemannaöverenskommelsen före år 2010

Av huvudregeln, i punkten d 4 andra stycket i förtroendemannaöverenskommelsen i dess lydelse före år 2010, framgår att arbetare som ingår i ackordslag eller ensam har ackord behåller gällande lönevillkor samt att betalningen då regleras individuellt genom parallelltidsersättning. Av bestämmelsens fjärde stycke framgår att ackordsförhandling och förberedelse för sådan är fackligt arbete. Även ackordsavstämning och förberedelse för sådan är fackligt arbete som omfattas av fjärde stycket.

Om tid för förberedelse av och deltagande i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar specificerats på ackordsöverenskommelsen, på sätt som anges i fjärde stycket sista meningen, ingår tiden i ackordspriset och ska då inte ersättas särskilt. Har tiden däremot inte specificerats på ackordsöverenskommelsen så ska den ersättas enligt femte stycket, som i sin tur hänvisar till andra stycket. Parallelltidsersättning ska alltså utgå för det fall tiden inte har specificerats i ackordsöverenskommelsen.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att femte stycket ska tillämpas om den fackliga förtroendemannen förbereder och deltar i ackordsförhandlingar för annat arbetslag. Det finns inget krav om att det ska vara fråga om sådan uppgifter för ett annat lag i 2007 års lydelse av förtroendemannaöverenskommelsen, som är den arbetsgivarparterna menar är tillämplig i målet. I 1977 års lydelse fanns ett sådant rekvisit, men detta togs sedermera bort.

Ö 14/2005

Som arbetsgivarparterna redovisat uppstod i början av 2000-talet en mängd tvister om vad som ingick i ackordspriset. Arbetsgivarparterna ansåg att allt arbete ingick i ackordspriset, medan förbundet var av inställningen att allt tillkommande arbete skulle ersättas särskilt. Parterna tillsatte en arbetsgrupp för att komma till rätta med problemet. Tanken var att skapa ordning och reda i ackordshanteringen och strukturer för hur ackordsöverenskommelser skulle formuleras. Det skulle tydligt framgå vad som ingick i ackordspriset och vad som inte ingick. Parterna antog överenskommelsen Ö 14/2005. Den avser alla typer av ackord, dvs. även enligt nybyggnadslistan.

Av § 5 i Ö 14/2005 framgår att parterna enades om allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för ackord och att dessa utgör bilaga 4, där krysslistan ingår. Det finns ingenting angivet i Ö 14/2005 om att krysslistan endast skulle tillämpas på ackord på produktionstekniskt underlag. Den ordningen kan visserligen tyckas mest naturlig eftersom de flesta punkterna i krysslistan redan ingår i

nybyggnadslistan, men det finns inget förbud mot att använda krysslistan vid ackord enligt nybyggnadslistan.

Av krysslistan framgår att parterna kan komma överens om att köpa in lagbastid, men att facklig förtroendemannatid inte omfattas. Om lagbastid köptes in skulle den specificeras på ackordsöverenskommelsen i enlighet med regleringen i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen. Facklig förtroendemannatid skulle inte ingå i ackordspriset utan skulle ersättas särskilt, i enlighet med punkten 4 b i bilaga 4. Där anges att ersättning ska utgå enligt lagar och avtal. De tvistiga arbetsuppgifterna skulle således fortsättningsvis ersättas enligt förtroendemannalagen och förtroendemannaöverenskommelsen, dvs. som parallelltid. Parterna kunde komma överens om att köpa in tiden, men detta skulle då tydligen framgå av ackordsöverenskommelsen.

I november 2005 skickade B.M. på BI ett brev till T.J. som innehöll bl.a. följande förtydligande avseende krysslistan i bilaga 4 till Ö 14/2005.

De lokala parterna skall samfällt aktivt verka för att ”krysslistan” under 2 c (Exempel på aktiviteter som ingår, resp. ej ingår i ackordspriset) ifylles. Om detta ändå inte sker, ingår inte i krysslistan angivna arbeten i ackordspriset, såvida annat inte framgår av ackordsöverenskommelsen.

Detta innebär att om parterna inte hade angivit i ackordsöverenskommelsen att viss tid köpts in så skulle den ersättas särskilt.

Enligt punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen var huvudregeln att arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle köpas in, men genom Ö 14/2005 klargjordes att facklig förtroendemannatid inte skulle ingå i ackordspriset. Denna princip kom år 2010 till uttryck i punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att om det skulle vara som förbundet påstår, att man har bytt huvudprincip i samband med tillkomsten av Ö 14/2005, så borde detta ha framgått av ackordsöverenskommelser från senare datum. Vid en granskning av ackordsöverenskommelserna så verkar de lokala parterna inte ha följt Ö 14/2005. Det går emellertid inte av protokollen från ackordsförhandlingarna och ackordsavstämningarna att utläsa vad det är för ersättningar som har utgått.

I ackordsöverenskommelser från åren 2006 och 2007 som avser ackord på produktionstekniskt underlag har parterna angett att ersättning för tid avseende ackordsförhandling och förberedelse för denna ingår i premiesumman. Parterna har i dessa fall följt Ö 14/2005 och specificerat att facklig förtroendemannatid skulle ingå i ackordspriset.

2010 års byggavtal

När 2010 års byggavtal antogs den 13 april 2010 återstod arbete med avtalets bilagor. Förbundet och BI utväxlade en rad förslag om hur texten i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen skulle ändras.

BI ville i ett av sina förslag, version R7, ändra punkten d 4 genom att stryka sista meningen i fjärde stycket samt skriva om femte stycket. Förslaget hade inneburit en markant ändring av innehållet och inte enbart en redaktionell förbättring av texten. Förbundet accepterade inte förslaget. Slutligen enades parterna om att stryka stora delar av texten i punkten d 4. Punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen formulerades i enlighet med den huvudprincip som slogs fast genom Ö 14/2005, nämligen att all facklig förtroendemannatid skulle ersättas som parallelltid.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att bestämmelsen i § 3 punkten 3. 1. 9 i 2010 års byggavtal utgjorde en viktig förutsättning för att BI skulle godkänna strykningarna. Detta är inte korrekt, då bestämmelsen fanns redan i 2007 års byggnadsavtal.

Av det utbildningsmaterial som togs fram med anledning av det nya byggavtalet framgår att förtroendemannaöverenskommelsen skrivits om och att överenskommelser hade inarbetats, dvs. Ö 14/2005 hade inarbetats i förtroendemannaöverenskommelsen.

BI skickade ut två cirkulär, dels ett när 2010 års byggavtal var klart i april 2010, dels ett när bilagorna var klara i oktober 2010. Förbundet godkände inte cirkulärens innehåll.

När det gäller frågan om hur ersättning för de aktuella arbetsuppgifterna rent faktiskt har hanterats, är det svårt att mot bakgrund av de protokoll som presenterats i målet att dra några säkra slutsatser.

Nybyggnadslistan

Lagbasens arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar ingår inte i nybyggnadslistans enhetstider. Av nybyggnadslistans allmänna bestämmelser framgår vilka arbetsmoment som ingår i enhetstiderna och där ingår inte lagbastid.

Normtid

Av punkten 7.1 i förtroendemannaöverenskommelsen framgår att normtid är löpande fackliga arbetsuppgifter som kan utföras under korta avbrott i arbetet och som enligt förtroendemannalagen berättigar till betald ledighet. Ersättningen för normtid är schabloniserad och baseras på antalet arbetstagare på arbetsplatsen.

Av ett diskussionsunderlag som BI upprättade i januari 1976 framgår att normtid är regelbundet återkommande fackliga uppgifter som handläggs på arbetsplatsen,

t.ex. rådgivning rörande anställningsvillkor, sociala frågor och studieverksamhet. Det framgår vidare att det löpande fackliga arbetet utgörs av ärenden som till sin natur tar kort tid i anspråk och sprider sig över arbetstiden på ett osystematiskt sätt. I april 1976 upprättade BI en promemoria i vilken anges att löpande fackligt arbete kan utgöras av bl.a. facklig information, rådgivning och information om en tvistelösning samt att det är mest praktiskt om detta kan utföras under raster eller utom arbetstid. Vidare framgår av promemorian att med annat fackligt arbete avses i regel facklig verksamhet av enstaka natur, t.ex. fackliga kurser och förhandlingar.

Lagbasens arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar utgör inte normtid. Det kan inte utföras under korta avbrott i arbetet och utgör inte upplysnings- och rådgivningsverksamhet. Vad som utgör normtid är inte kopplat till ett visst fackligt uppdrag. Är det fackligt arbete av kortvarig natur ersätts det med normtid och är det annan typ av fackligt arbete, t.ex. arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar, ska parallelltidsersättning utgå.

Det vitsordas att normtid med 81 timmar tilldelats laget.

J.O. har varit ledig

Av 7 § förtroendemannalagen framgår att den facklige förtroendemannen vid ledighet för facklig verksamhet som avser hans egen arbetsplats har rätt till bibehållna anställningsförmåner. Vid ackordslön kan det vara svårt att bedöma vad som utgör bibehållna anställningsförmåner. Detta är ett skäl till att parterna införde regleringen om parallelltidsersättning i förtroendemannaöverenskommelsen.

J.O. har förberett och deltagit i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar. Hans arbete med dessa uppgifter har varit nödvändigt vid ackordsförhandlingarna och ackordsavstämningarna. Bolaget har känt till att J.O. utfört uppgifterna samt låtit honom delta vid ackordsförhandlingarna och ackordsavstämningarna. Detta kan inte uppfattas på annat sätt än att han beviljats ledighet för att utföra uppgifterna i fråga.

Sammanfattning av grunderna

Förhandlingsskyldigheten måste anses uppfylld avseende alla arbetsuppgifterna i fråga och saken, såsom den definieras i rättegångsbalken, är densamma som det som omfattas av förhandlingsskyldigheten. Det föreligger därmed inte förutsättningar att avvisa delar av förbundets talan. I vart fall har arbetsgivarparterna framställt avvisningsyrkandet för sent.

I sak görs följande gällande.

De arbetsuppgifter som en lagbas, som är utsedd till facklig förtroendeman, utför genom att förbereda och delta i ackordsavstämningar är facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen och alla fyra uppgifterna – att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar – är därmed fackligt arbete

enligt förtroendemannalagen och således även enligt förtroendemannaöverenskommelsen. Rätt till parallelltidsersättning enligt förtroendemannaöverenskommelsen föreligger alltså.

Arbetsuppgifterna i fråga har för J.O. del avsett fackligt arbete på den egna arbetsplatsen varför rätt till bibehållna anställningsförmåner föreligger enligt 7 § förtroendemannalagen och därmed enligt punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen, vari anges att tid som är ersättningsgrundande enligt förtroendemannalagen ska ersättas på sätt som anges i bestämmelsen.

J.O. har varit lagbas och av förbundet utsedd facklig förtroendeman och det är uppenbart att bolaget därmed haft kunskap om att han utsetts för att utföra uppgifterna i fråga.

2010 års byggavtal och förtroendemannaöverenskommelsen har inte den innebörd arbetsgivarparterna gör gällande. En lagbas som är facklig förtroendeman har rätt till betald ledighet för uppgifterna i fråga enligt 7 § förtroendemannalagen. Omfattningen av aktuell ledighet regleras i punkten 7.2 i förtroendemannaöverenskommelsen. Ledighet får anses sökt och beviljad. Arbetsuppgifterna har inte ersatts med normtid. Rätt till parallelltidsersättning föreligger därför enligt punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen. Tidigare lydelse av förtroendemannaöverenskommelsen, punkten d 4 fjärde stycket, innebar en möjlighet att köpa in tiden för lagbasens arbetsuppgifter och om det inte skedde skulle enligt femte stycket parallelltidsersättning utgå. Genom Ö 14/2005 infördes en ändring som innebar att ersättning enligt lagar och avtal inte ingick i ackordspriset utan skulle ersättas särskilt. Ersättning till fackliga förtroendemän regleras i förtroendemannalagen och förtroendemannaöverenskommelsen och ska därför ersättas som parallelltid enligt förtroendemannaöverenskommelsen. 2010 års byggavtal innebar att de principer som överenskoms i Ö 14/2005 skrevs in i avtalet. Även en tillämpning av förtroendemannaöverenskommelsens tidigare lydelse skulle inte förändra bedömningen i aktuellt fall eftersom tiden i fråga inte specificerats på ackordsöverenskommelsen och alltså inte köpts in. Någon överenskommelse om att köpa in tiden, vilket är möjligt även enligt 2010 års lydelse, har inte heller träffats. Arbetsuppgifterna har alltså inte ersatts som ackordstid. Parallelltidsersättning ska således utgå på sätt som framgår av ordalydelsen.

Aktuellt projekt har utförts enligt nybyggnadslistan, men av den följer inte att lagbastiden i fråga ingår i enhetstiderna och därmed i premiesumman.

Arbetsuppgifterna i fråga avser inte löpande fackliga arbetsuppgifter i form av sådan upplysnings- och rådgivningsverksamhet som kan utföras under korta avbrott i arbetet som avses i punkten 7.1 i förtroendemannaöverenskommelsen. Arbetet har därför inte ersatts med normtid.

J.O. har inte uttryckligen sökt ledigt, men i enlighet med den praxis som råder för aktuell typ av fackligt arbete får J.O. anses ha beviljats ledighet för att utföra arbetsuppgifterna i fråga.

Domskäl

Tvisten

J.O. var anställd hos bolaget och lagbas på en arbetsplats i Hässleholm. Han var också av förbundet utsedd som facklig förtroendeman på arbetsplatsen. Arbetet utfördes på ackord enligt nybyggnadslistan. Under avstämningsperioden den 1 april 2011–31 maj 2012 arbetade J.O. 59 timmar med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar samt förbereda och delta i ackordsavstämningar rörande ackordet för det egna arbetslaget. Bolaget ersatte detta arbete som ackordstid, dvs. inom ramen för ackordspriset. Mellan parterna är tvistigt om tiden avseende de utförda uppgifterna i stället ska ersättas genom parallelltidsersättning.

Parterna är överens om att för det fall de arbetade timmarna i fråga ska ersättas som parallelltid så innebär det att ett belopp om 5 258 kr ska fördelas på arbetstagarna i arbetslaget på sätt som framgår av förbundets yrkande.

Mellan parterna är också tvistigt om förbundets talan till viss del ska avisas på den grunden att den delen inte har tvisteförhandlats.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På arbetsgivarparternas begäran har hållits förhör under sanningsförsäkran med vice vd:n och förhandlingschefen vid BI M.Å. samt vittnesförhör med före detta löneansvarig vid BI G.P., före detta löneansvarig vid BI Å.B., före detta chefen för BI Kristianstad J.J., före detta gruppchefen för arbetsstudieavdelningen vid Byggförbundet (numera BI) R.E., förhandlaren vid BI Syd N.A., chefen för BI Östersund S.S., S.L. från Skanska, förhandlaren vid BI Jönköping C.L., förhandlingschefen hos Skanska J.A., förbundsjuristen vid BI M.N. och biträdande förhandlingschefen vid BI T.W.

På förbundets begäran har hållits vittnesförhör med före detta avtalssekreteraren i förbundet T.J. samt förbundsombudsmännen L.A. och D.L.

Arbetsgivarparterna har åberopat skriftlig bevisning.

Ska del av förbundets talan avvisas?

Tvisten avser om parallelltidsersättning ska utgå för 59 timmar avseende arbete som J.O. under aktuell avstämningsperiod utfört med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar samt förbereda och delta i ackordsavstämningar. Enligt arbetsgivarparterna ska förbundets talan avvisas såvitt den avser ersättning för 43 timmar, på den grunden att talan i den delen inte är tvisteförhandlad. Talan i den delen avser krav på parallelltidsersättning för J.O:s arbete då han deltagit i ackordsförhandlingar samt förberett och deltagit i ackordsavstämningar. Förbundets ståndpunkt är att det inte finns skäl för avvisning, då förhandlingsskyldigheten avseende hela kravet måste anses fullgjord. Förbundet har i andra hand invänt att yrkandet om avvisning framställts för sent, vilket arbetsgivarparterna bestritt.

Enligt 4 kap. 7 § arbetstvistlagen får talan inte tas upp till prövning av Arbetsdomstolen förrän förhandling, som kan påkallas enligt medbestämmandelagen eller som anges i kollektivavtal, har ägt rum rörande tvistefrågan.

Arbetsdomstolen har i tidigare avgöranden slagit fast att det inte bör ställas något strängt krav på parterna i fråga om att vid förhandling precisera de skilda tvistefrågor som ligger inom ramen för den händelse, åtgärd, avtalstillämpning eller dylikt som föranlett förhandlingen (se AD 1992 nr 133 och där angivna avgöranden). Särskilt gäller detta när förhandlingen äger rum på det lokala planet. Domstolen uttalade även i nämnda avgörande att det ofta finns mindre anledning att se till hur de förhandlande parterna har preciserat sig i tal eller skrift än till vad som enligt ett naturligt betraktelsesätt ligger inom ramen för förhandlingen med tanke på vad som utlöst denna.

Arbetsdomstolen har i tidigare avgöranden (t.ex. AD 1978 nr 161 och AD 1986 nr 61) också uttalat att om en taleändring är tillåten enligt rättegångsbalansen kan det knappast komma i fråga att ställa upp ett strängare krav på precisering av yrkandena vid de förhandlingar som föregår det rättsliga förfarandet.

Arbetsdomstolen kan konstatera att det av protokollen från tvisteförhandlingarna framgår att flera frågor var tvistiga mellan parterna och att den fråga som kvarstod som tvistig efter den centrala förhandlingen och uppgörelser i andra delar, var förbundets yrkande om parallelltidsersättning för 59 timmar. Det totala antalet timmar som förbundets ansökan om genstämning omfattar, 59 timmar, har följaktligen varit föremål för tvisteförhandling. Frågan är om det sätt på vilket förbundet beskrivit vad yrkade timmar avsåg innebär att 43 av dessa timmar ändå inte ska anses förhandlade.

I protokollet från den lokala förhandlingen den 27 augusti 2012 anges bl.a. att Byggnads Skåne yrkade parallelltidsersättning med 59 timmar för lagbasen avseende förberedelser inför prestationslöneförhandlingarna med stöd av punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen. BI Kristianstad invände att bestämmelsen inte reglerar lagbasens tid, utan avser ersättning för facklig förtroendemannatid som är ersättningsgrundande enligt förtroendemannalagen. Av protokollet från central förhandling den 30 januari och 13 februari 2013 framgår att förbundet yrkade parallelltidsersättning för förberedelse inför förhandling med 59 timmar.

N.A., som företrädde BI samt skrev protokollet från den lokala förhandlingen, har uppgett att det endast yrkades ersättning för förberedelse för förhandling och att om det hade angetts ytterligare arbetsuppgifter så hade han sannolikt noterat detta i protokollet. S.L., som företrädde bolaget vid både den lokala och centrala förhandlingen, har uppgett att förbundet inte angav arbete med ackordsavstämning, men att parterna inte gick så djupt i diskussionerna om vad de 59 timmarna avsåg. L.A., som företrädde förbundet vid den centrala förhandlingen, har uppgett att bolaget bemötte yrkandet med ett nej och att någon ytterligare diskussion därför inte ägde rum.

Det totala antalet timmar som förbundets ansökan om genstämmning omfattar, 59 timmar, har varit föremål för tvisteförhandling. Det är ostridigt att det framställda kravet avsett åtminstone lagbasens arbete inför ackordsförhandlingarna. Både S.L:s och L.A:s uppgifter ger stöd för att parterna under förhandlingsskedet dock inte närmare diskuterade vad de 59 timmarna avsåg och av utredningen framgår att parterna var oense i frågan om lagbasens uppgifter av det slaget omfattades av rätt till parallelltidsersättning. Med hänsyn härtill, samt med beaktande av att det inte bör ställas för höga krav på att precisera tvistefrågan och att domstolen gör bedömningen att preciseringen av talan inte innebär en otillåten taleändring, finner Arbetsdomstolen vid en samlad bedömning att förbundets talan i sin helhet får anses förhandlad. Arbetsgivarparternas avvisningsyrkande ska därför avslås.

Närmare om tvistefrågorna

I punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen anges att för tid som är ersättningsgrundande enligt förtroendemannalagen ska ersättning, till arbetstagare som ingår i prestationslönelag, utges med parallelltidsersättning. Av 1 § första stycket förtroendemannalagen följer att lagen tillämpas på den som har utsetts av en arbetstagarorganisation att som facklig förtroendeman företräda de anställda på viss arbetsplats i frågor som rör förhållandet till arbetsgivaren eller andra med facklig verksamhet sammanhängande frågor. Parterna är överens om att uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar i sig utgör facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen, men är oense i frågan om även förberedelser inför och deltagande i ackordsavstämningar utgör facklig verksamhet enligt lagen. Arbetsgivarparterna har gjort gällande att förberedelser inför och deltagande i ackordsavstämningar i vart fall inte utgör facklig verksamhet enligt förtroendemannaöverenskommelsen, vilket förbundet bestritt.

Av 6 § första stycket förtroendemannalagen framgår att en facklig förtroendeman har rätt till den ledighet som fordras för det fackliga uppdraget. Av 7 § samma lag framgår att om ledigheten avser den fackliga verksamheten på förtroendemannens egen arbetsplats ska han eller hon ha rätt till bibehållna anställningsförmåner. Mellan parterna är tvistigt om de av J.O. utförda uppgifterna avsett den egna arbetsplatsen.

I punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen anges att lokalavdelningen skriftligen ska informera arbetsgivaren om vem som utsetts till facklig förtroendeman och samtidigt precisera förtroendemannens fackliga uppdrag på arbetsplatsen. Arbetsgivarparterna har gjort gällande att rätt till parallelltidsersättning inte föreligger eftersom den anmälan lokalavdelningen gjort till arbetsgivaren inte uppfyller kraven på anmälan enligt punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen, vilket förbundet bestritt.

Parterna är också oense i frågan om nybyggnadslistan, som varit tillämplig ackordslista, innebär att parterna avtalat om att tid som en lagbas – oavsett om lagbasen är facklig förtroendeman eller inte – ägnar åt förberedelsearbete inför och deltagande i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar ingår i listans enhetspriser och att parallelltidsersättning av det skälet inte ska utgå.

Den huvudsakliga tvistefrågan avser om regleringen om ersättning till facklig förtroendeman, enligt punkten 9.1 i 2010 års lydelse av förtroendemannaöverenskommelsen, har den innebörd som förbundet gör gällande, dvs. att all tid som är facklig förtroendemantid och ersättningsgill enligt förtroendemannalagen ska – om inte annat avtalas – ersättas med parallelltidsersättning *eller* om regleringen ska tolkas som arbetsgivarparterna hävdar, nämligen att regleringen har det innehåll som framgår av punkten d 4 i 2007 års lydelse av överenskommelsen och att tid som en facklig förtroendeman ägnar åt att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar därmed ska ersättas som ackordstid. Om arbetsgivarparternas tolkning är den rätta har förbundet invänt att parallelltidsersättning ändå ska utgå eftersom de tvistiga uppgifterna inte specificerats i ackordsöverenskommelsen på sätt som anges i punkten d 4, fjärde stycket, sista meningen. Enligt arbetsgivarparterna har regleringen inte den innebörden.

Slutligen är parterna – för det fall rätt till parallelltidsersättning i och för sig föreligger enligt punkten 9.1 – oense i frågan om sådan ersättning i så fall redan erlagts genom den ersättning för normtid som utgått till arbetslaget i enlighet med punkten 7.1 i förtroendemannaöverenskommelsen och, om så inte är fallet, om rätt till parallelltidsersättning ändå inte föreligger på den grunden att ledighet för att utföra uppgifterna inte sökts och överenskommit enligt punkten 7.2 i överenskommelsen.

Facklig verksamhet?

Parterna är, som redan anförts, överens om att uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar i sig utgör facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen, men är oense i frågan om även förberedelser inför och deltagande i ackordsavstämningar utgör facklig verksamhet enligt lagen.

I förarbetena till förtroendemannalagen (prop. 1974:88 s. 154) anges att en väsentlig del av den fackliga verksamheten består av förhandlingsarbete i traditionell mening och att därmed avses i första hand förhandlingar om löner och andra anställningsvillkor. Det anges vidare att med facklig verksamhet förstås inte bara det förhandlingsarbete som sker i direkt kontakt med arbetsgivaren, utan även t.ex. förhandlingsförberedelser.

I § 3 punkten 3.1 i byggavtalet finns gemensamma regler vid prestationslön (ackords- och resultatlön) och bestämmelser om hur en prestationslöneöverenskommelse träffas. Av regleringen framgår att arbetsgivaren ska ge förslag på prestationslönemodell och tillhandahålla underlag inför den lokala löneförhandling som ska ske. Ackordsförhandlingar är alltså förhandlingar om lön och därav följer att ackordsförhandlingar är facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen.

I § 3 punkten 3.1.12 i byggavtalet anges att arbete som ersätts med prestationslön ska stämmas av mot det underlag som ligger till grund för prestationslöneöverenskommelsen och utföras gemensamt av de lokala parter som träffat överenskommelsen, om inte parterna kommer överens om annat. I punkten

3.1.13 samma paragraf anges att vid avstämningen ska en beräkning av löneutfallet och upprättande av avstämningsunderlag och fördelningslista ske.

Vid en ackordsavstämning stäms alltså det arbete som hittills har utförts av mot ackordsunderlaget. Förbundsombudsmannen D.L. har berättat att parterna vid ackordsavstämningen kontrollerar om det har tillkommit arbetsmoment som inte har förhandlats, s.k. tillkommande arbeten, och att sådana tillkommande arbeten förhandlas och prissätts. Både T.J. och L.A. har uppgett att de anser att ackordsavstämningen utgör en löneförhandling, eftersom parterna prissätter tillkommande arbeten.

Arbetsdomstolen har i avgöranden från 1940- och 1950-talet, t.ex. AD 1954 nr 19, uttalat att dåtidens mätning var att betrakta som ett rent tekniskt förfarande för att fastställa arbetets art och myckenhet och inte som en förhandling.

Av utredningen framgår, enligt Arbetsdomstolens mening, att en ackordsavstämning enligt byggavtalet innehåller förhandlingsmoment och är en förutsättning för fastställande av den slutliga lönen. Den utgör en nödvändig uppföljning av ackordsförhandlingen. Enligt domstolens mening skiljer sig byggavtalets ackordsavstämning därmed från den mätning som tidigare följde av byggnadsavtalet.

Arbetsdomstolens sammanfattande bedömning är att även arbete med att förbereda och delta i en ackordsavstämning utgör facklig verksamhet i förtroendemannalagens mening.

Facklig verksamhet på J.O:s egen arbetsplats?

Enligt 7 § förtroendemannalagen har en facklig förtroendeman rätt till bibehållna anställningsförmåner vid ledighet som avser den fackliga verksamheten på hans egen arbetsplats.

Av förarbetena framgår att det fackliga arbetet inte behöver förläggas till själva arbetsplatsen för att grunda rätt till ersättning, men att det måste avse förhållanden på den aktuella arbetsplatsen (se prop. 1974:88 s. 166). Arbetsdomstolen har i AD 1976 nr 35 uttalat bl.a. följande.

Rätten till betald ledighet avser inte endast arbete på själva arbetsplatsen. Gäller ledigheten exempelvis centrala förhandlingar i en på arbetsplatsen uppkommen fråga eller avser ledigheten utbildning av direkt betydelse för förhållandena på arbetsplatsen, bör verksamheten omfattas av betalningsreglerna.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att eftersom lokalavdelningen var arbetstagarpart vid ackordsförhandlingarna, då arbetet översteg 900 timmar, så kan J.O:s arbete med förhandlingarna och avstämningsarna inte anses utgöra arbete på den egna arbetsplatsen. Förbundet har invänt att det saknar betydelse var en förhandling hålls rent geografiskt och har vidare anfört att det arbete som J.O. lade ner avsåg ackordet på den arbetsplats där han arbetade och där han var facklig förtroendeman.

Enligt Arbetsdomstolens mening är det inte avgörande för bedömningen om det är lokalavdelningen eller arbetslaget som är arbetstagarpart vid den lokala löneförhandlingen. Av betydelse är i stället vilket samband de fackliga uppgifter som utförts har med den fackliga förtroendemans arbetsplats. Parterna är överens om att lagbasen regelmässigt deltar vid ackordsförhandlingar och avstämningar även när lokalavdelningen är part och att lagbasens kunskaper är av värde vid förhandlingarna. Arbetsdomstolen kan, med beaktande av detta och då det varit fråga om löneförhandlingar för det arbetslag J.O. varit del av, inte komma till någon annan slutats än att ackordsförhandlingarna och ackordsavstämningarna har varit av direkt betydelse för arbetslaget på J.O:s arbetsplats. Arbetsdomstolen gör därför bedömningen att de fackliga uppgifterna i fråga har utgjort facklig verksamhet på J.O:s arbetsplats.

Punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen

Av 1 § tredje stycket förtroendemannalagen framgår att lagen tillämpas på en facklig förtroedeman då organisationen har underrättat arbetsgivaren om det fackliga uppdraget.

Av kommentaren till förtroendemannalagen framgår bl.a. följande. Det har inte ansetts nödvändigt att i lagen särskilt föreskriva vilka uppgifter som ska framgå av underrättelsen. Underrättelsen ska innehålla uppgift om vilka personer som har utsetts till förtroendemän och vidare sådana uppgifter om uppdragets varaktighet och innebörd som är nödvändiga för att arbetsgivaren ska kunna bedöma vilka förpliktelser som uppdraget för med sig för honom. Någon mer detaljerad redovisning behövs inte (se Lunning, Förtroendemannalagen, 1 mars 2009, Zeteo, kommentaren till 1 §).

Av punkten 1 i förtroendemannaöverenskommelsen framgår att överenskommelsen kompletterar bestämmelserna i förtroendemannalagen. Enligt punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen ska lokalavdelningen skriftligen informera arbetsgivaren om vem som utsetts till facklig förtroedeman och samtidigt precisera förtroendemans fackliga uppdrag på arbetsplatsen.

Av den underrättelse som tillställdes bolaget i augusti 2011 framgår att J.O. utsetts till facklig förtroedeman på arbetsplatsen Djursjukhuset i Hässleholm. Av handlingen framgår att uppdraget gäller tillsvidare och berättigar till fyra fackliga utbildningar.

Parterna har olika syn på vad regleringen i förtroendemannaöverenskommelsen innebär såvitt avser att det fackliga uppdraget ska preciseras.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att J.O. inte fått i uppdrag att som facklig förtroedeman utföra det tvistiga arbetet med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar eftersom detta inte framgår av anmälan och att han redan av det skälet inte har rätt till parallelltidsersättning.

Förbundet har invänt att uppdraget inte behövde preciseras ytterligare eftersom det med hänsyn till att J.O. var lagbas var uppenbart för bolaget att

han, genom anmälan om att han var utsedd till facklig förtroendeman, hade i uppdrag att som lagbas och facklig förtroendeman utföra de fackliga arbetsuppgifterna i fråga.

T.J. har uppgett att om bolaget inte ansåg att uppdraget hade preciserats tillräckligt, så hade det kunnat kontakta regionen för att få en precisering. Han har vidare uttryckt att den aktuella regleringen om precisering inte är ett formkrav, utan endast är en ordningsregel.

Enligt arbetsgivarparterna innebar anmälan att J.O. hade rätt till ersättning för normtid enligt punkten 7.1 i förtroendemannaöverenskommelsen och rätt att delta i lagbasutbildningar enligt den överenskommelse som parterna träffat därom år 2001. Med beaktande av att arbetsgivarparternas ståndpunkt är att en lagbas uppgifter med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar för det egna lagets räkning ersätts som ackordstid – oavsett om lagbasen är facklig förtroendeman eller inte – är det förklarligt om bolaget inte uppfattat anmälan om att J.O. var facklig förtroendeman som att den innebar att dessa uppgifter ingick i hans fackliga uppdrag. För att bolaget skulle ha förstått detta hade krävts ytterligare precisering. J.A. har också uppgett att, enligt hans uppfattning, måste uppdraget preciseras för att arbetsgivaren ska kunna bedöma frågan om rätt till ersättning för den fackliga förtroendemannen. Arbetsdomstolen förstår regleringen i punkten 2 på så sätt att det är önskvärt att uppdraget preciseras så långt det är möjligt. När det gäller frågan om omfattningen och förläggningen av ledighet för annat än löpande verksamhet finns kravet, i punkten 7.2, om att överenskommelse ska träffas därom. Här finns alltså en reglering av vilken följer att ytterligare precisering av uppgiften får göras när ledighet önskas, i de fall det inte är fråga om normtid. Det finns inget i utredningen som stöder arbetsgivarparternas påstående att redan kravet på precisering i anmälan enligt punkten 2 i sig skulle, i en situation som den aktuella, utgöra en förutsättning för rätt till ersättning enligt punkten 9.1.

Om domstolen skulle finna att rätt till parallelltidsersättning föreligger för de tvistiga arbetsuppgifterna i fråga är det, enligt Arbetsdomstolens mening, inte visat att punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen innebär ett hinder mot att utge sådan ersättning i aktuellt fall.

Ingår aktuella lagbasuppgifter i nybyggnadslistans enhetstider?

Parterna är överens om att det aktuella arbetet utfördes i enlighet med nybyggnadslistan.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att, oavsett innebörden av ersättningsreglerna i förtroendemannaöverenskommelsen, så ingår tid som en lagbas utför med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar i nybyggnadslistans enhetstider och ersätts därmed inom ramen för ackordspriset. Förbundet har vidgått att det är möjligt att avtala om, ”köpa in”, lagbastid som också är facklig förtroendemantid, men har bestritt att så är fallet såvitt avser

nybyggnadslistan. Enligt förbundet framgår det av nybyggnadslistans allmänna bestämmelser vad som ingår i enhetstiderna och eftersom lagbastid inte finns med i uppräknningen ingår inte sådan tid i enhetstiderna.

Arbetsstudieingenjören R.E. har uppgett att han deltog i studier som utgjorde underlag för det som kallades tidlista bygg, som var en föregångare till nybyggnadslistan. Han har berättat att i enhetspriserna ingick även lagbasens alla uppgifter, vilka var en förutsättning för att arbetet skulle flyta på. G.P., som var med vid tillkomsten av nybyggnadslistan, har berättat att tid för ackordsförhandling och ackordsavstämning omfattas av enhetstiderna. Även Å.B., J.A. och M.Å. har uppgett att enligt deras åsikt ingår dessa uppgifter i enhetstiderna. T.J. har lämnat uppgifter av motsatt innehåll.

I nybyggnadslistans inledande allmänna bestämmelser finns en uppräknning av uppgifter som ingår i enhetspriserna. Här anges inget om att en lagbas arbetsuppgifter med ackordsförhandlingar och ackordavstämmningar ingår. Arbetsdomstolen finner inte genom vad arbetsgivarparternas vittnen uppgett visat att så trots allt skulle vara fallet.

Arbetsdomstolen finner alltså inte utrett att ersättning redan utgått genom att den tvistiga tiden är inräknad i nybyggnadslistans enhetspriser.

Innebörden av regleringen om ersättning till facklig förtroendeman i förtroendemannaöverenskommelsen

Av punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen följer att för tid som är ersättningsgrundande enligt förtroendemannalagen ska ersättning till arbetstagar som ingår i prestationslönelag utges med parallelltidsersättning.

Arbetsdomstolen har ovan gjort bedömningen att de tvistiga arbetsuppgifterna utgjort facklig verksamhet avseende J.O:s arbetsplats. Förutsättningar för rätt till bibehållna anställningsförmåner enligt 7 § förtroendemannalagen, och till följd härav även enligt punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen, tycks därmed föreligga. Av ordalydelsen följer att rätt till parallelltidsersättning föreligger även för arbete som en lagbas tillika facklig förtroendeman utför med ackordsförhandlingar och ackordsavstämmningar såvitt avser det egna arbetslaget, eller med andra ord något undantag från rätten till parallelltidsersättning vid utförande av sådana uppgifter framgår inte. Utgångspunkten vid tolkningen av ett kollektivavtal är dock att det i första hand är parternas gemensamma avsikt vid avtalets ingående som bestämmer dess innehåll. Frågan är därmed om parterna ändå gemensamt har åsyftat att ersättningsbestämmelsen skulle ha det innehåll som framgår av punkten d 4 i 2007 års lydelse, på sätt arbetsgivarparterna hävdar. Frågan är om omständigheterna vid tillkomsten av lydelsen i punkten 9.1 och vad som tidigare gällt mellan parterna kan föranleda en sådan tolkning.

Tidigare lydelse av regeln om ersättning

Av utredningen framgår följande. Med anledning av förtroendemannalagens tillkomst tillsatte parterna år 1975 en arbetsgrupp med uppgift att anpassa

lagen till byggbranschen. Resultatet blev att dåvarande Svenska Byggnadsindustriförbundet och förbundet träffade en överenskommelse om tillämpningen av lagen om facklig förtroendemannas ställning på arbetsplatsen, den s.k. förtroendemannöverenskommelsen. Bestämmelsen d 4 om rätt till ersättning för facklig förtroendeman fick då, i huvudsak, den lydelse som återgetts inledningsvis i denna dom.

I punkten d 4 fjärde stycket, som varit oförändrad fram till 2010 års lydelse, anges att tid som en facklig förtroendeman ägnar åt att förbereda och delta i ackordsförhandlingar ska inräknas i ackordsöverenskommelsen och ersättas som ackordstid, om förtroendemannen ingår i berört ackordslag. I de fallen skulle det alltså inte föreligga rätt till parallelltidsersättning. I ett diskussionsunderlag som den partssammansatta arbetsgruppen lade fram anges som motiv till regleringen, dvs. att parallelltidsersättning inte skulle utgå, att det system som gällde var att tid för förhandlingar om ackord och tid för förberedelse av sådana förhandlingar normalt ersattes genom ackordet och att det var angeläget att skapa enhetliga och praktiska regler, så att man kunde undvika olika behandling beroende på om den som deltar i förhandlingen är facklig förtroendeman eller ej.

Parterna synes således ha varit överens om att förberedelser inför och deltagande i ackordsförhandlingar i sig var fackligt arbete, men att tiden som en facklig förtroendeman ägnar åt sådant arbete för det egna laget även fortsättningsvis skulle ingå i ackordsöverenskommelsen och ersättas som ackordstid, och alltså inte som parallelltid. Parterna reglerade alltså ersättningsfrågan.

Såvitt avsåg förberedelser inför och deltagande i mättningsarbete fanns en reglering i 1975 års byggnadsavtal om att vid uppmätning ska arbetslaget företrädas av en man i laget och att tiden för dennes deltagande i mättningsarbetet föres som ackordstid. Det är möjligt att parterna var överens om att just mättningsarbete inte var att betrakta som fackligt arbete enligt förtroendemannalagen och att det var skälet till att det arbetsmomentet inte togs med i punkten d 4, fjärde stycket eller att ersättningsfrågan inte behövde regleras där då den redan var reglerad på annat håll i byggnadsavtalet. Mättningsarbetet har därefter ersatts med ackordsavstämningar och det är ostridigt att en facklig förtroendemannas arbete med även ackordsavstämningar för det egna laget som huvudregel har ersatts som ackordstid och inte parallelltid fram till i vart fall år 2005.

Arbetsdomstolen kan konstatera att BI år 2010 i ett förslag till ny lydelse av fjärde stycket i bestämmelsen i fråga, föreslog att begreppet avstämningar skulle tas in i texten enligt följande. ”Om facklig förtroendeman deltar i prestationslöneförhandling, avstämning eller förberedelse inför prestationslöneförhandling...”. Detta ger intryck av att BI då var av uppfattningen att även arbete med ackordsavstämningar utgör facklig verksamhet, men att även sådana uppgifter skulle ersättas med ackordstid. Alternativt önskade BI enbart kodifiera vad som redan gällde mellan parterna, oavsett om uppgifterna var att anse som fackliga uppgifter eller inte.

Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen inte stöd för att parterna varit överens om att inte betrakta ackordsavstämningar som facklig verksamhet i förtroendemannaöverenskommelsens mening på sätt arbetsgivarparterna påstått. En annan sak är att parterna valde en lösning där tid både med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar för det egna laget skulle ersättas som ackordstid, oavsett om den som utförde uppgifterna var facklig förtroendemannan eller inte och oavsett om uppgifterna var att betrakta som facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen eller inte.

Slutsatsen av det anförda är att innebörden av punkten d 4 fjärde stycket, i vart fall fram till tillkomsten av Ö 14/2005, var att tid som avser en facklig förtroendemans arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle ersättas som ackordstid och inte parallelltid, om den fackliga förtroendemannen var medlem i berört ackordslag. Enligt förbundet förutsatte detta dock att tiden uttryckligen ”köptes in” och att om så inte skedde skulle parallelltidsersättning utgå, vilket arbetsgivarparterna bestritt. Arbetsdomstolen återkommer till den sistnämnda frågan.

Ö 14/2005

Parterna är överens om följande. Det uppstod ofta tvister vid ackord om vad som ingick i ackordspriset. Parterna tillsatte därför en arbetsgrupp i syfte att skapa enhetlighet i hur protokollen skulle utformas samt strama upp regelverket. Gruppens arbete resulterade i överenskommelsen Ö 14/2005.

I bilaga 4 till Ö 14/2005 finns allmänna förutsättningar och revideringsbestämmelser för ackord. I punkten 2 a anges aktiviteter som ingår i ackordsunderlagets tider. I punkten 2 c finns den s.k. krysslistan. Inledningsvis anges att det är fråga om exempel som ingår respektive inte ingår i ackordspriset. Krysslistan omfattar en mängd arbetsmoment och de förhandlande parterna ska, genom kryss i listan, markera om ett visst angivet arbetsmoment ingår i ackordspriset eller inte. En av punkterna i listan är ”Lagbastid (Ej FFM-tid)”. Parterna är oense om krysslistan är tillämplig vid ackord enligt nybyggnadslistan samt vad skrivningen ”Lagbastid (Ej FFM-tid)” innebär. Arbetsdomstolen tar inte ställning till frågan om krysslistans tillämplighet på nybyggnadslistan.

Förbundet har gjort gällande i huvudsak följande. Tillkomsten av Ö 14/2005 innebar en stor förändring jämfört med vad som följde av punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen. Skrivningen ”Lagbastid (Ej FFM-tid)” innebär att även om rutan kryssas i ska i ackordspriset inte ingå tid som en lagbas, som är facklig förtroendemannan, använder till att utföra uppgifter som just facklig förtroendemannan. Eftersom arbete med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar är FFM-tid – facklig förtroendemannatid – skulle alltså sådan tid som huvudregel därefter inte ingå i ackordspriset. Det krysslistan avsåg att reglera var alltså annan lagbastid och huruvida den skulle ingå i ackordspriset eller inte. Parterna var dock oförhindrade att därutöver särskilt avtala om att den fackliga förtroendemannans arbete med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle köpas in i ackordspriset. FFM-tiden skulle annars ersättas med parallelltidsersättning.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande i huvudsak följande. Arbete med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar utgör inte FFM-tid enligt krysslistan. Med FFM-tid avsågs t.ex. tid en lagbas som är facklig förtroendemän ägnar åt olika uppgifter i egenskap av skyddsombud eller MB-ledamot. Kryssas lagbastiden inte in i ackordspriset ska tiden ersättas särskilt med ackordsriktpunkten. Någon diskussion om att ändra regleringen om hur aktuell lagbastid som huvudregel skulle ersättas fördes inte mellan parterna.

Parterna har åberopat muntlig bevisning till stöd för sin respektive ståndpunkt.

G.P., som satt med i arbetsgruppen för BI:s räkning, har berättat att enligt hans uppfattning innebar Ö 14/2005 inte någon förändring avseende hur en lagbas uppgifter med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle ersättas. Enligt honom diskuterades inte innehållet i Ö 14/2005 i förhållande till regleringen i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen. Även J.J., som företrädde BI i arbetsgruppen, har uttryckt att Ö 14/2005 inte innebar någon förändring avseende hur arbete med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar skulle ersättas.

T.J., som satt med i arbetsgruppen som huvudansvarig för förbundets räkning, har berättat att förbundet inte ville att lagbastid som var facklig förtroendemannattid skulle köpas in i ackordspriset. Han har vidare bekräftat uppgiften att arbetsgruppen varken pratade om förtroendemannaöverenskommelsen eller om just uppgifterna att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar.

T.J:s uppgifter ger stöd för förbundets inställning att förbundet vid denna tidpunkt inte ville att facklig förtroendemannattid skulle ersättas som ackordstid, utan som parallelltid och att med "FFM-tid" avsågs även uppgifterna för en lagbas som var facklig förtroendemän att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar. Vad som framkommit genom förhören med övriga personer som var med i arbetsgruppen ger dock inte stöd för att parterna med skrivningen i fråga avsåg att ändra innebörden i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen. Utredningen ger således inget tydligt stöd för förbundets ståndpunkt, att parterna skulle ha varit överens om att skrivningen i krysslistan "Ej FFM-tid" innebar att tid som en facklig förtroendemän tillika lagbas ägnade åt ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar samt förberedelse inför dessa för det egna lagets räkning därefter som huvudregel skulle ersättas som parallelltid och utgöra ett avsteg från då gällande regleringen i punkten d 4. Det framstår, enligt Arbetsdomstolens mening, även som märkligt att en sådan viktig förändring skulle ske genom en markering inom en parentes i en krysslista som de förhandlande parterna skulle använda.

Inte heller vad som framkommit om tillämpningen efter år 2005 ger stöd för förbundets ståndpunkt. G.P. har uppgett att varken ackordsöverenskommelserna eller avstämningarna såg annorlunda ut efter år 2005. J.J. har berättat att han var samordnare i lönefrågor och att han i sin region inte

märkte någon förändring i fråga om hur en facklig förtroendemens arbetsuppgifter med ackordsförhandlingar och ackordavstämningar ersattes. Han har uppgett att han deltagit vid mer än 400 ackordsavstämningar och 1 000 ackordsförhandlingar och att det aldrig framställts krav på att lagbasen, facklig förtroendeman eller inte, skulle ersättas utöver ackordspriset.

Sammantaget finner Arbetsdomstolen att omständigheterna kring tillkomsten av Ö 14/2005, i förening med vad som framkommit om tillämpningen därefter, inte kan anses ge stöd för förbundets påstående att Ö 14/2005 innebar att arbetsuppgifterna i fråga fortsättningsvis som huvudregel skulle ersättas som parallelltid om de utfördes för lagets räkning av en lagbas som också var facklig förtroendeman.

2010 års lydelse

Parterna är överens om följande. Parterna tillsatte en partsgemensam grupp i syfte att bl.a. slå ihop byggnadsavtalet och anläggningsavtalet. De förhandlingar som vidtog ledde till att 2010 års byggavtal träffades, vilket innebar förändringar jämfört med tidigare, främst genom §§ 1–6 i det nya avtalet. Avtalet undertecknades den 13 april 2010. För den partsgemensamma arbetsgruppen återstod därefter redigeringsarbete avseende avtalets övriga delar och bilagor, däribland förtroendemannaöverenskommelsen. Redigeringsarbetet ledde till att styckena fyra och fem i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen ströks och att bestämmelsen därefter fick den lydelse som framgår av punkten 9.1 i 2010 års lydelse av överenskommelsen.

Parterna har samstämmt uppgett att avsikten med redigeringsarbetet var att detta inte skulle medföra ändringar i bilagornas materiella innehåll. Parterna har olika förklaringar till att styckena ströks.

Förbundet har gjort gällande att skälet till att styckena fyra och fem i punkten d 4 ströks var att detta var i överensstämmelse med det som redan gällde mellan parterna enligt Ö 14/2005, dvs. att parallelltidsersättning som huvudregel skulle utgå för all lagbasens fackliga förtroendemannatid, inklusive arbete med ackordsförhandlingar och ackordavstämningar.

Arbetsgivarparterna har invänt häremot och har, förutom vad som behandlats ovan, påpekat att det av §§ 2–4 i Ö 14/2005 framgår att ändringar skulle införas redan i 2007 års byggnadsavtal samt att så skedde men att några ändringar i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen inte gjordes i samband därmed.

Parterna är överens om att några ändringar i punkten d 4 inte gjordes år 2007 med anledning av Ö 14/2005. Av utredningen framgår dock att andra ändringar med anledning av den överenskommelsen infördes i 2007 års byggavtal. Om Ö 14/2005 hade gett upphov till en ny ersättningsprincip avseende hur en facklig förtroendemens arbete med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar som huvudregel skulle ersättas, om de utfördes av en lagbas för lagets räkning, så borde detta ha medfört ändringar i punkten d 4 redan år 2007 och inte först, som förbundet gjort gällande, år 2010. Detta

talar ytterligare för att parterna inte alls var överens om att texten i Ö 14/2005, bilaga 4 och dess krysslista innebar den förändring förbundet hävdade.

Arbetsgivarparterna har uppgett följande om varför texten förändrades år 2010. BI och förbundet var överens om att lagbasens uppgifter med ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar för lagets räkning inte var uppgifter som lagbasen utförde i egenskap av facklig förtroendeman – för det fall lagbasen var utsedd facklig förtroendeman – och att regleringen av frågan därför inte behövde vara med i den nya texten, i punkten 9.1 i förtroendemannaöverenskommelsen.

T.W., som deltog i arbetsgruppen för BI:s räkning, har berättat att avtalet enbart skulle redigeras och att dess innebörd inte skulle ändras samt att parterna i sammanhanget inte diskuterade Ö 14/2005. M.Å., som företrädde BI i arbetsgruppen, har berättat att delegationen fick titta på arbetsgruppens texter för att det inte skulle bli några felaktiga formuleringar samt att parterna var överens om att för det fall en tvist om tolkning skulle uppstå, så skulle bestämmelsens tidigare lydelse gälla. Även M.N., som deltog i arbetsgruppen för BI:s räkning, har berättat att avtalet skulle redigeras, men att det inte var fråga om att göra materiella ändringar. Hon har vidare berättat att BI och förbundet var överens om att arbetsuppgifterna i fråga inte utgjorde fackliga förtroendemannasysslor och därför inte skulle tas med i förtroendemannaöverenskommelsen. Även M.N. har berättat att parterna inte hade vågat göra så omfattande ändringar i texten om de inte varit överens om att vid en eventuell tvist så skulle bestämmelsens tidigare lydelse gälla. J.A., som satt med i arbetsgruppen för BI:s räkning, har berättat att förbundet ville stryka delar i punkten d 4 och att parterna var överens om att detta inte skulle medföra någon materiell ändring samt att för det fall tvist om bestämmelsens tolkning skulle uppstå, så skulle den tolkas i enlighet med sin tidigare lydelse. Han har vidare uppgett att Ö 14/2005 inte diskuterades i arbetsgruppen, eftersom de ändringar som överenskommelsen gav upphov till redan hade inarbetats i 2007 års byggnadsavtal.

T.J., som representerade förbundet i arbetsgruppen, har uppgett att han påpekade att viss av BI föreslagen strykning var i strid med Ö 14/2005 och att BI då återtog förslaget i fråga utan ytterligare diskussion. D.L. har berättat att enligt honom innebar punkten 9.1 en förändring jämfört med tidigare och att T.J., vid informationskampanjen under år 2010, uttryckte att arbete med ackordsförhandlingar och ackordsavstämning som huvudregel inte skulle ingå i ackordspriset, utan ersättas som parallelltid, men att parterna var oförhindrade att avtala om annat. Han valde i egenskap av ombudsman att köpa in lagbasens tid för de aktuella uppgifterna i ackordspriset.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Parterna har varit tydliga med att de var överens om att bilagorna endast skulle redigeras och att ändrade texter inte skulle innebära materiella förändringar jämfört med vad som gällde innan byggavtalets ingående.

En analys av ordalydelsen i punkten 9.1 jämförd med den i punkten d 4 i förtroendemannaöverenskommelsen ger vid handen att regleringen ändrats materiellt på så sätt att det i 2010 års version, punkten 9.1, inte längre anges att tid som facklig förtroendeman utför för sitt arbetslag i form av ackordsförhandlingar och förberedelse för sådana ska ersättas som ackordstid. Parterna är därutöver överens om att även uppgifterna att förbereda och delta i ackordsavstämningar omfattades av punkten d 4. Även här innebär således ordalydelsen i punkten 9.1 en materiell förändring jämfört med vad som gällde mellan parterna.

Förbundet har emellertid anfört att punkten 9.1 inte innebär någon materiell förändring år 2010 jämfört med vad som gällde sedan år 2005 i och med Ö 14/2005. Arbetsdomstolen har dock ovan inte funnit utrett att den överenskommelsen innebar en avtalad förändring av hur tid som en facklig förtroendeman, som är lagbas, ägnar åt ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar, som huvudregel skulle ersättas.

Den av arbetsgivarparterna givna förklaringen framstår också som tveksam, men synes ha sin grund i att arbetsgivarsidan levde i föreställningen att den omständigheten att arbetsuppgifterna i fråga ersattes som ackordstid även för en facklig förtroendeman hade sin grund i att uppgifterna inte avsåg facklig verksamhet. Detta synes dock inte ha varit arbetsgivarorganisationens uppfattning vid förtroendemannaöverenskommelsens tillkomst, i vart fall inte såvitt avser momenten avseende ackordsförhandlingar.

Mot bakgrund av att parterna är eniga om att strykningarna av styckena fyra och fem inte skulle innebära någon materiell förändring jämfört med vad som gällde och då Arbetsdomstolen gjort bedömningen att innehållet i Ö 14/2005 inte förändrat innebörden av punkten d 4 är Arbetsdomstolens slutsats att styckena fyra och fem i punkten d 4 alltjämt utgör avtalsinnehåll mellan parterna. Arbetsdomstolen beaktar vid bedömningen att strykningarna kommit till stånd under ett redigeringsarbete utan egentliga reella förhandlingar. Avtalsförhandlingarna var avslutade. Innebörden av det sagda är att Arbetsdomstolen finner att ersättningsregeln även fortsättningsvis har den innebörd som följer av punkten d 4 i 2007 års lydelse.

Utredningen ger inte heller stöd för att den nya lydelsen av bestämmelsen, punkten 9.1, medfört en ändrad hantering mellan parterna såvitt avser ersättningsfrågan eller att förbundet tidigare vid ackordsavstämningar hävdade den ståndpunkt som nu görs gällande i målet. Arbetsgivarparterna har anfört att det sedan tillkomsten av punkten 9.1 skett tusentals ackordsavstämningar baserade på nybyggnadslistan och att förbundet vid dessa inte begärt parallelltidsersättning för de aktuella uppgifterna. Dessa uppgifter vinner stöd av de uppgifter som lämnats av bl.a. C.L., från BI Jönköping, och S.S., från BI Östersund.

Även tillämpningen av regleringen i förtroendemannaöverenskommelsen om ledighet talar i någon mån för att parterna inte avsett att införa en förändring. Enligt Arbetsdomstolens mening utgör de aktuella arbetsuppgifterna inte den typ av löpande facklig verksamhet som omfattas av punkten 7.1. Uppgifterna

kan som huvudregel inte utföras under korta avbrott i arbetet och det är inte fråga om upplysnings- eller rådgivningsverksamhet. I stället blir då regleringen i punkten 7.2 tillämplig. Enligt den ska omfattningen och förläggningen av annan ledighet än sådan som är normtid bestämmas efter överläggning mellan arbetsgivaren och den fackliga förtroendemannen eller – vid bristande enighet – efter överläggning mellan arbetsgivaren och lokalavdelningen. Möjligen kan lagbasens tillika fackliga förtroendemannens medverkan vid en ackordsförhandling och en ackordsavstämning uppfattas som ett medgivande om ledighet från arbetsgivarens sida. Såvitt avser ett förberedelsearbete inför sådana förhandlingar är omfattningen och förläggningen av det arbetet dock inget som arbetsgivaren har direkt insyn i, om inte ledighet begärs. Så som reglerna hittills tillämpats har frågan om ledighet dock inte varit aktuell eftersom tiden i fråga behandlats som arbetad tid och någon förändring härvidlag synes inte ha skett efter år 2010.

Vid en samlad bedömning kommer Arbetsdomstolen till slutsatsen att parternas reglering i förtroendemannaoöverenskommelsen om ersättning till en facklig förtroendeman har, såvitt avser omtvistade uppgifter som lagbasen utför som medlem i berört arbetslag, den innebörd som framgår av punkten d 4, fjärde stycket, i 2007 års lydelse.

I fjärde stycket, sista meningen, i punkten d 4 i 2007 års lydelse av förtroendemannaoöverenskommelsen anges att tidsåtgången för arbetet i fråga ska specificeras på ackordsöverenskommelsen.

Vid den ovan angivna utgången i tolkningsfrågan så långt har förbundet invänt att regleringen, om att tidsåtgången ska specificeras i ackordsöverenskommelsen, innebär ett krav på att så sker och om detta inte gjorts innebär regleringen att parallelltidsersättning ska utgå. Förbundet har hävdad att detta framgår av punkten d 4, femte stycket.

Arbetsgivarparterna har invänt mot detta och anfört att bestämmelsen i den här delen spelat ut sin roll och inte heller har den av förbundet påstådda innebörden. Enligt arbetsgivarparterna reglerar inte heller punkten d 4, femte stycket den situation som förbundet hävdar.

Det är ostridigt att regleringen om att tiden ska specificeras i ackordsöverenskommelsen funnits med sedan förtroendemannaoöverenskommelsen trädde i kraft år 1976. G.P. och Å.B. har berättat att bestämmelsen om specificering dock inte kom att tillämpas, dvs. parterna underlät att göra specificeringen i fråga, och att detta inte innebar att parallelltidsersättning utgick i stället. Enligt arbetsgivarparterna var det anledningen till att arbetsgivarsidan vid redigeringsarbetet av förtroendemannaoöverenskommelsen föreslog att meningen skulle strykas.

Enligt Arbetsdomstolens mening går det inte av ordalydelsen i punkten d 4, femte stycket, att förstå att regleringen innebär att parallelltidsersättning ska utgå för det fall tidsåtgången för arbetet i fråga inte specificerats på ackordsöverenskommelsen på sätt som anges i fjärde stycket, sista meningen.

Någon utredning till stöd för att bestämmelsen haft den innebörd som förbundet gör gällande har inte förebringats och inte heller att den tillämpats på det sättet. Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen därmed inte stöd för att regleringen i fråga hade den innebörden att för det fall tidsåtgången för den fackliga förtroendemans arbete med ackordsförhandlingar och ackordavstämmningar inte specificerades så skulle parallelltidsersättning utgå, i stället för ackordslön.

Det är ostridigt att J.O:s arbete med ackordsförhandlingar och ackordavstämmningar inte finns specificerade i ackordsöverenskommelsen. Detta har dock enligt Arbetsdomstolens mening, vid den gjorda tolkningen, inte inneburit att rätt till parallelltidsersättning i alla fall förelegat.

Sammanfattande bedömning

Arbetsdomstolen har funnit att uppgifterna att förbereda och delta i både ackordsförhandlingar och ackordavstämmningar är facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen och att när J.O. utfört de uppgifterna har det varit fråga om facklig verksamhet på den egna arbetsplatsen. Arbetsdomstolen har vidare funnit att om rätt till parallelltidsersättning föreligger är det inte visat att punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen – om att det fackliga uppdraget ska preciseras – i aktuellt fall innebär hinder mot att sådan ersättning utgår.

Arbetsdomstolen har inte heller funnit att lagbasens tid med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordavstämmningar ingår i nybyggnadslistans enhetspriser och att parallelltidsersättning av det skälet inte ska utgå.

Vid dessa ställningstaganden har Arbetsdomstolen prövat innebörden av regleringen om ersättning till facklig förtroendeman i förtroendemannaöverenskommelsen. Arbetsdomstolen har gjort bedömningen att ordalydelsen i punkten 9.1 talar för att parallelltidsersättning ska utgå för den aktuella tiden. Parterna har å andra sidan samstämmt uppgett att de inte avsett att genom den ändring som skett förändra regeln materiellt. Arbetsdomstolen har vidare gjort bedömningen att parterna inte redan före 2010 års lydelse genom avtal frångått principen att en lagbas som är facklig förtroendeman ska ersättas med ackordstid för arbete som han eller hon utför genom att förbereda och delta i både ackordsförhandlingar och ackordavstämmningar för lagets räkning. Domstolen har mot den bakgrunden funnit att stycken fyra och fem i punkten d 4 förtroendemannaöverenskommelsen alltjämt utgör avtalsinnehåll mellan parterna. Arbetsdomstolen har också gjort bedömningen att den regleringen inte innebär att tiden ifråga måste specificeras på ackordsöverenskommelsen för att den ska ersättas som ackordstid.

Den tid om 59 timmar som J.O. lagt ner på arbete med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordavstämmningar ska därmed inte, som förbundet gjort gällande, ersättas som parallelltid. Arbetsgivarparternas fastställsetalan ska därmed bifallas och förbundets fullgörelseyrkande avslås.

Rättegångskostnader

Förbundet ska som tappande part ersätta arbetsgivarparterna för deras rättegångskostnader. Arbetsgivarparterna har yrkat ersättning med sammanlagt 1 602 705 kr, varav 1 590 445 kr i ombudsarvode. Förbundet har överlämnat till domstolen att avgöra skäligheten av yrkat belopp.

Målet har varit omfångsrikt med många delfrågor och omfattande bevisning. Planerade huvudförhandlingar har också fått ställas in. Arbetsdomstolen finner trots detta att den ersättning som arbetsgivarparterna begärt att motparten ska ersätta inte kan anses ha varit skäligen påkallad för tillvaratagande av arbetsgivarparternas rätt. Arbetsdomstolen finner att de får anses skäligen tillgodosedda med en ersättning om 1 miljon kr i ombudsarvode. Yrkad ersättning för utlägg är skälig.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Sveriges Byggindustriers och Skanska Sverige AB:s avvisningsyrkande.

2. Arbetsdomstolen fastställer att Skanska Sverige AB inte är skyldigt att betala tillkommande ackordslön för sammanlagt 59 timmar om tillhoppa 5 258 kr för tiden den 1 april 2011–31 maj 2012 till följande arbetstagare och med följande belopp:

K.A.H.	162 kr
J.R.	659 kr
R.L.	244 kr
J.O.	906 kr
P.H.	546 kr
E.G.	489 kr
T.R.	39 kr
K.B.	795 kr
J.E.	476 kr
A.W.	652 kr
A.K.	38 kr
A.B.	120 kr
A.N.	132 kr

3. Svenska Byggnadsarbetareförbundets fullgörelsetalan avslås.

4. Svenska Byggnadsarbetareförbundets ska ersätta Sveriges Byggindustrier och Skanska Sverige AB för rättegångskostnader med 1 012 260 kr, varav 1 000 000 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Cathrine Lilja Hansson, Dag Ekman, Kerstin G Andersson, Claes Frankhammar, Lars-Erik Tour, Ronny Wenngren (skiljaktig) och Lennart Olovsson (skiljaktig).

Rättssekreterare: Sandra Lundgren

Ledamöterna Ronny Wenngrens och Lennart Olovssons skiljaktiga mening.

Vi delar majoritetens uppfattning i frågan om avvisning.

Enligt vår uppfattning har förbundets ståndpunkt i tolkningsfrågan dock störst fog för sig.

Vi delar majoritetens uppfattning att uppgifterna att förbereda och delta i både ackordsförhandlingar och ackordavstämningar är facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen och att när J.O. utfört de uppgifterna har det varit fråga om facklig verksamhet på den egna arbetsplatsen. Vi delar även slutsatsen att om rätt till parallelltidsersättning föreligger är det inte visat att punkten 2 i förtroendemannaöverenskommelsen – om att det fackliga uppdraget ska preciseras – i aktuellt fall innebär hinder mot att sådan ersättning utgår. Likaså är vi överens med majoriteten att det inte är utrett att lagbasens tid med att förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordavstämningar ingår i nybyggnadslistans enhetspriser och att parallelltidsersättning av det skälet inte ska utgå.

Vi delar dock inte majoritetens uppfattning att stycken fyra och fem i punkten d 4 i 2007 års förtroendemannaöverenskommelse alltfjämt utgör avtalsinnehåll mellan parterna.

Av ordalydelsen i punkten 9.1 förtroendemannaöverenskommelsen följer att rätt till parallelltidsersättning föreligger även för uppgifter som en facklig förtroendemannan utför genom att för lagets räkning förbereda och delta i ackordsförhandlingar och ackordsavstämningar, eftersom något undantag för sådana uppgifter inte finns. Vi kan dela majoritetens bedömning att det inte är visat att Ö 14/2005 innebar en avtalad förändring med innebörden att innehållet i punkten d 4, fjärde stycket, förtroendemannaöverenskommelsen därefter inte skulle gälla. Å andra sidan är inte annat visat än att förbundets ståndpunkt i avtalsförhandlingarna år 2010 var att en förändring skett och att det, enligt förbundet, var skälet till att styckena fyra och fem kunde strykas. Även om det är ostridigt att parterna inte önskade en materiell förändring är det enligt vår mening inte visat att parterna trots strykningarna var överens om att regleringen i punkten d 4 fjärde stycket ändå skulle gälla. Vad uttalandena om att parterna inte önskade någon materiell förändring således innebar är oklart och vid sådana förhållanden måste bestämmelsen enligt vår mening tolkas i enlighet med ordalydelsen på sätt den framgår av punkten 9.1. Det sagda innebär att förutsättningar föreligger för parallelltidsersättning, med beaktande av arbetsuppgifternas art. Fråga är om sådan ska utgå i aktuellt fall.

På samma sätt som majoriteten anser vi att ersättning inte utgått genom den normtid som tilldelats laget. Den fråga som då återstår att bedöma är om J.O. haft ledigt för att utföra uppgifterna i fråga. Enligt vår mening är det utrett att J.O. i egenskap av lagbas utfört de aktuella uppgifterna med arbetsgivarens

kännedom. Enligt arbetsgivarparterna har de ingått i arbetets utförande, dvs. på arbetstid. Med den slutsats vi kommit till i tolkningsfrågan får uppgifterna anses ha utförts på ledig tid. Arbetsgivarens agerande får anses innebära att förutsättningarna för ledighet i punkten 7.2 förtroendemannaöverenskommelsen är uppfyllda.

Slutsatsen av det anförda är att arbetsgivarparternas fastställelseyrkande ska avslås och att förbundets fullgörelseyrkande ska bifallas.

Överröstade i denna fråga är vi i övrigt överens med majoriteten.